

21

EL - ENBIJA / VJEROVJESNICI
OBJAVLJENA U MEKI, IMA 112 AJETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ﴿١﴾ مَا يَأْتِيهِمْ
 مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾ لَاهِيَةً
 قُلُوبُهُمْ وَأَسْرُؤُا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِثْلَكُمْ
 أَفَتَأْتُونَ السَّمْعَ وَأَنْتُمْ تَبْصُرُونَ ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ
 وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤﴾ بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ فِتْرَةٌ
 بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوْلُونَ ﴿٥﴾ مَا أَمْنَتْ قَبْلَهُمْ
 مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Ljudima se bliži Čas polaganja računa njihova,
a oni, bezbrizni, ne mare za to. /1/ I ne dođe
im ni jedna nova opomena od Gospodara
njihova kojoj se, slušajući je, ne podsmjehuju
/2/ srca rasijanih. A mnogobošci govore
šapatom: "Da li je ovaj nešto drugo do čovjek
kao i vi? Zar ćete slijediti vradžbinu, a vidite
da jest!" /3/ "Gospodar moj zna", reče on, "šta
se govori na nebu i na Zemlji; On sve čuje i sve
zna!" /4/ Oni čak, govore: "To su samo
zbrkani snovi; on ga izmišlja; on je pjesnik;
neka nam donese kakvo čudo kao i prijašnji
poslanici!" /5/ Nijedan grad koji smo Mi prije
njih uništili nije u čudo povjerovao, pa zar će
ovi povjerovati? /6/

Ovdje Allah, dž.š., opominje blizinom Časa. Svijet ga je zanemario, ne zna za njega, niti se za njega priprema. Nesai prenosi od Ebu-Seida da je Poslanik, s.a.v.s., za riječi:

"a oni bezbrizni, ne mare za to" rekao: /177/ "Na ovom svijetu."

Uzvišeni kaže: **"Ono što je Allah odredio, dogodit će se; zato to ne požurujte"/16:1/, i kaže:**

/54:1, 2/ "Bliži se Čas i Mjesec se raspolutio! A oni, uvijek kada vide čudo,

okreću glave i govore: 'Čarolija neprestana!'"

Uzvišeni, zatim, obavještava kako oni ne obraćaju pažnju na Objavu koju On šalje svome Poslaniku, s.a.v.s., niti na riječi upućene Kurejšima i sličnim nevjernicima.

Uzvišeni kaže: **"I ne dođe im ni jedna nova opomena od Gospodara njihova"**, tj. nova objava,

"a da se oni, slušajući je, ne podsmjehuju."

Ibn-Abbas kaže: "Šta je vama? Pitate kitabije iz onoga što imaju, a oni su to preinačili, izmijenili, dodali ili skratili, a sami imate najnoviju Knjigu. Tako mi Allaha, čitate je potpuno čistu i nepatvorenu." Slično bilježi Buharija. Uzvišeni kaže: **"A mnogobošci govore šapatom"**, tj. međusobno razgovaraju tihim glasom:

"Da li je ovaj nešto drugo do čovjek kao i vi?", tj. odbacuju Poslanika, s.a.v.s., i poriču mu poslanstvo, s obzirom da je on samo čovjek, pa otkuda da on, mimo njih, dobije Objavu? Zato kažu:

"Zar ćete slijediti vradžbinu, a vidite da jest", tj. zar ćete je slijediti i biti kao oni što slijede obmanu, a znaju da je obmana. Allah, dž.š., odbacuje njihove laži i kaže:

"Gospodar moj zna", reče on, "šta se govori na Nebu i na Zemlji", tj. Onome Koji to zna, nije ništa skriveno i On zna tajne nebesa i Zemlje.

"On sve čuje i sve zna", tj. On čuje njihove razgovore i zna njihova stanja. Ovo im je opomena i prijetnja.

"Oni čak govore: To su samo zbrkani snovi; on ga izmišlja." Ovo je izvještaj o tvrdoglavosti nevjernika, njihovom otpadništvu i zbunjenosti u opisivanju Kur'ana i njihovim zabludama. Jednom kažu da je to čarolija, drugi put da je pjesništvo, da bi zatim rekli da su to snovi i na koncu da su njegove izmišljotine. Uzvišeni kaže:

"Vidi šta o tebi oni govore, pa onda lutaju i ne mogu da nađu Pravi put. /17:48/" Uzvišeni kaže: **"Neka nam donese kakvo čudo kao i prijašnji poslanici!"**, tj. kao što je Salihova, a.s., deva ili čuda Musaa, a.s., i Isaa, a.s. Uzvišeni im odgovara:

"A da ne šaljemo čuda, zadržava Nas samo to što drevni narodi nisu u njih povjerovali. /17:59/" Uzvišeni kaže:

"Ni jedan grad koji smo Mi prije njih uništili nije u čudo povjerovao, pa zar će ovi povjerovati", tj. kada god smo u neko naselje preko poslanika poslali čudo, njegovi stanovnici nisu u to čudo povjerovali, pa zato ni ovi kojima smo tebe poslali kao poslanika neće, kada vide čudo, u njega povjerovati. Oni su svjedoci jasnih ajeta i nepobitnih dokaza koje donosi Božiji Poslanik, s.a.v.s., i oni su očiti, jasniji i čvršći od dokaza ranijih poslanika.

* Objavljena nakon sure "Ibrahim".

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا
نُوحِي إِلَيْهِمْ فَتَعَلَوْا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ
جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ﴿٨﴾ ثُمَّ صَدَقْتَهُمْ
أَلْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلِكَ نَسْتَفِينُ ﴿٩﴾

"I prije tebe smo samo ljude slali kojima smo objavljalivali, zato pitajte ljude od znanja ako ne znate vi! /7/ Mi ih nismo stvorili kao tijela koja žive bez hrane, niti su oni besmrtni bili./8/ Poslije smo im obećanje ispunjavali, i njih, i one koje smo htjeli, spasavali, a one koji su opaki bili, uništavali."/9/

Uzvišeni odgovara onima koji odbacuju mogućnost ljudske poslaničke misije:

"I prije tebe smo samo ljude slali kojima smo objavljalivali"; tj. svi poslanici koji su ti prethodili, bili su ljudi i nijedan nije bio melek. Ovima su slične riječi Uzvišenog:

"A Mi smo i prije tebe samo ljude slali, građane kojima smo objave objavljalivali. /12:109/ "Zato Uzvišeni kaže:

"Zato pitajte ljude od znanja, ako ne znate vi"; tj. pitajte učenjake među židovima, kršćanima i drugima, jesu li poslanici koji su im dolazili bili ljudi ili meleki! Ovo je izraz potpune blagodati prema stvorenjima, da bi s lakoćom mogla primiti i prihvatiti Objavu. Uzvišeni kaže:

"Mi ih nismo stvorili kao tijela koja žive bez hrane"; tj. oni su stvorenja sa tijelom, ljudi koji jedu, piju, kreću se zarađuju, trguju i to im ne šteti niti umanjuje njihovu vrijednost. Mušrici su suprotno smatrali, pa su zato govorili:

"Šta je ovom poslaniku, on hranu uzima i po trgovima hoda; trebalo je da mu se jedan melek pošalje da zajedno s njim opominje ili da mu se spusti kakvo blago ili da ima vrt iz kojeg bi se hranio. " /25:7, 8/

Uzvišeni kaže: **"Ni oni nisu besmrtni bili"**; tj. na ovom svijetu, već su živjeli a zatim poumivali." /21:34/ **"Ni jedan čovjek prije tebe nije bio besmrtan."** Uzvišeni kaže: **"Poslije smo im obećanje ispunjavali"**; tj. da će njihov Gospodar uništiti silnike, pa je Allah, dž.š., obistinio Svoju prijetnju i to učinio.

Uzvišeni kaže: **"Pa smo njih, i one koje smo htjeli, spasavali"**; tj. vjernike koji su ih slijedili, **"a one koji su opaki bili - uništavali"**; tj. one koji su nijekali ono što su poslanici donosili.

لَقَدْ أَنْزَلْنَا
إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾ وَكَرِهْنَا مِنْ قَبْلِهِ كَانَتْ
ظِلْمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿١١﴾ فَلَمَّا أَحْسَبُوا أَنَّ سَاءَ مَا أَنزَلْنَا لَهُمْ
فِيهَا رِزْقُونَ ﴿١٢﴾ لَا تَرْكُضُوا وَأَرْجُوا إِلَى مَا أْتَيْنَاهُمْ فِيهِ وَمَسْكَكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّعِلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿١٤﴾ فَمَا زِلْتَ تِلْكَ
دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ﴿١٥﴾

"Mi vam Knjigu objavljujemo u kojoj je slava vaša, pa zašto se ne opametite? /10/ A koliko je bilo nasilničkih naselja koje smo Mi uništili i poslije kojih smo druge narode podigli! /11/ I čim bi silu našu osjetili, kud koji bi se iz njih razbježali./12/Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim, možda će vas neko što upitati.' /13/ 'Teško nama', oni bi govorili, 'mi smo, zaista, nasilnici bili.' /14/ I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili, kao žito požnjeveno, nepomičnim"/15/

Uzvišeni ukazuje na veličinu Kur' ana i potiče na njegovo izručivanje: **"Mi vam Knjigu objavljujemo u kojoj je slava vaša."** Ibn-Abbas kaže: "Vaša čast i veličina."

"Pa zašto se ne opametite?"; tj. ovo je blagodat, pa je potpuno prihvatite, kao što Uzvišeni kaže:

"Kur'an je, zaista, čast i tebi i narodu tvome; odgovarat ćete vi",/43:44/ tj. on je tvoja veličina, o Poslaniče, i veličina i čast tvoga naroda jer je Kur'an objavljen na njihovom jeziku. Uzvišeni kaže:

"A koliko je bilo nasilničkih naselja koje smo Mi uništili!"; i kaže:

"I koliko smo naselja uništili, čiji su žitelji grijешni bili, i ona su opustjela, samo su ruševine ostale."/22:45/

Uzvišeni kaže:

"Poslije njih smo druge narode podigli"; tj. druge zajednice nakon njihovih, **"i čim bi silu Našu osjetili"**; tj. uvjerali se u neminovnost kazne koju bi im njihov poslanik najavio,

"kud koji bi se iz njih razbježali"; tj. pobjegli.

"Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim." Ovo je izvrgavanje njih podsmijehu: vratite se da uživate u svojim domovima, a tih domova u kojima su se oholili nema više. **"Možda će vas neko što upitati"**; tj. o zahvalnosti na blagodatima u kojima ste bili.

"Teško nama", oni bi govorili, "mi smo, zaista, nasilnici bili"; tj. priznat će svoje grijehе onda kada im to neće koristiti.

"I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili kao žito požnjeveno, nepomičnim", tj. oni bi stalno ponavljali priznanje svoga nevjerovanja, dok ih ne pokosimo i dok im se pokreti i glasovi ne ukoče.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَيْنِينَ ﴿١٦﴾ لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُمْ آيَاتٍ فَإِنَّا
مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١٧﴾ بَلْ تَقْدِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَطْلِ فَيُدْمَعُهُ وَإِذَا
هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا نَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَلَهُ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُونَ
الَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

"Mi nismo stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih, igrajući se. /16/. Da smo htjeli uzeti zabavu, uzeli bismo je od Nas, ali Mi to ne činimo./17/ Nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane; a teško vama zbog onoga što o Njemu iznosite. /18/ Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega ne zaziru da Mu budu pokorni, i ne zamaraju se, /19/ hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju." /20/

Uzvišeni obavještava da je nebo i Zemlju stvorio s istinom, odnosno s pravdom i pravičnosti. Da kazni grješnike prema grijesima, a da dobročinitelje nagradi dobročinstvom. On ih nije stvorio radi dokolice i zabave, pa kaže:

"Mi nismo uzalud stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih; tako misle nevjernici, pa teško nevjernicima kad budu u vatri!" /38:27/ Uzvišeni kaže: **"Da smo Mi htjeli uzeti zabavu, uzeli bismo je od Nas."** Riječ (zabava) znači žena u dijalektu stanovnika Jemena, a Ikrime i Es-Suddi kažu da se pod zabavom misli na djecu, što je svakako neodvojivo jedno od drugog. Ibrahim en-Nehai kaže da izraz "uzeli bismo", tj. hurije, Uzvišen je Allah i visoko iznad svega toga.

"Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onoga što oni govore." /17:43/ Uzvišeni kaže: **"Ali, Mi to ne činimo."** Katade, Suddi, Ibrahim en-Nehai i Mugire ibn Muksim kažu da – ovdje znači (ne), tj.: "Mi to ne činimo", a Mudžahid kaže da čestica u Kur'anu uvijek znači nijekanje. Uzvišeni kaže:

"Nego istinom suzbijamo laž", tj. objasnimo istinu pa se laž izgubi. Zato Uzvišeni kaže: **"istina je uguši i laži nestane"**, tj. ode i iščezne.

"Teško vama", tj. koji govorite da Allah, dž.š., ima dijete,

"zbog onoga što o Njemu iznosite", tj. što govorite i čime Ga potvarate. Uzvišeni, zatim,

obavještava kako Mu meleki ibadet čine i kako su Mu dan-noć pokorni, pa kaže:

"Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega", tj. meleki, **"ne zaziru da Mu budu pokorni"**, tj. ne odbacuju to, kako Uzvišeni, na drugom mjestu kaže:

"Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima Njemu najbližim." /4:172/ Uzvišeni kaže: **"I ne zamaraju se"**, tj. ne dosadi im niti ih zamara,

"hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju", tj. oni neumorno rade i noću i danju i pokorni su Mu u svojim namjerama i djelima, kao što Uzvišeni kaže:

/66:6/ "Koji se onome što im Allah zapovjedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršiti."

أَمْ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ
﴿١١﴾ لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا
يَصِفُونَ ﴿١٢﴾ لَا يَسْتَلْعَمَانِ فَعَلُوا هُمْ يُسَبِّحُونَ ﴿١٣﴾

"Zar će kumiri koje oni od zemlje prave mrtve oživiti? /21/ Da Zemljom i nebesima upravlja drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se. Pa neka je uzvišen Allah, Gospodar Arša, od onoga što Mu pripisuju! /22/ On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitan!" /23/.

Allah, dž.š., opovrgava one koji mimo Njega vjeruju u druga božanstva, pa im kaže:

"Zar će kumiri koje oni od zemlje prave mrtve oživjeti?", tj. zar da oni ožive mrtve i da iz zemlje proživljavaju? To oni ništa ne mogu. Pa kako da Allaha, dž.š., porede i nešto uz Njega obožavaju? Uzvišeni, zatim, kaže:

"Da na njima ima drugih bogova", tj. na nebesima i na Zemlji, **"poremetili bi se."** Slično ovome Uzvišeni kaže:

"Allah nije uzeo sebi sina, i s Njim nema drugog boga! Inače, svaki bi bog, s onim što je stvorio, radio što bi htio, i jedan drugog bi pobjeđivao. Hvaljen neka je Allah, Koji je daleko od onoga što oni iznose." /23:91/ U ovoj suri Uzvišeni kaže:

"Pa neka je uzvišen Allah, Gospodar Arša, od onoga što Mu pripisuju", tj. Čist je, Slobodan i vrlo visoko iznad onoga čime Ga potvaraju i što na Njega lažu.

Uzvišeni kaže: **"On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitan"**, tj. On je Sudac i nema ko da Ga osporava, Mudri i o svemu obaviješteni je i niko Mu u mudrosti ne liči, a isto tako ni u znanju, pravednosti i blagosti. (obzirom na to da su Njegove osobine uzvišene i savršene, On neće biti pitan za ono

šta čini, jer samo dobro čini. Zlo nije od Njega, niti ga čini, pa zato ne može biti pitan za nešto što ne čini. Allah, dž.š., pitat će stvorenja za ono što su činili, bilo dobro ili zlo. Ovo je objašnjenje značenje Allahovih, dž.š., riječi:

"On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitani."⁴⁵⁰

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ
 ءِالهِ قُلُوبًا لَمْ يَشْعُرُوا بِهَا لَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مِمَّنْ نَعْمَىٰ وَذِكْرٌ مِّنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ
 تَتَّقُونَ ﴿٢٤﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ
 إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾

Zar da pored Njega oni uzimaju bogove?! Reci: "Dajte vaš dokaz!" Ovo je pouka za moje sljedbenike, a bilo je Knjiga i za one koji su bili prije mene. Međutim, većina njih ne zna Istinu, pa se okreću./24/ Prije tebe ni jednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato Meni ibadet činite!"/25/

Uzvišeni kaže: **"Zar da pored Njega oni uzimaju bogove? Reci"**, tj. o Muhammede, **"Dajte vaš dokaz!"**, tj. dajte argument za ono što govorite.

"Ova Knjiga je pouka za moje sljedbenike", tj. Kur'an, **"a bilo je Knjiga i za one koji su bili prije mene i nestali"**, tj. prošlih Knjiga koje su se, također, suprotstavljale onome što govorite i u što vjerujete. Svaka Knjiga, objavljena nekom od ranijih poslanika, saopćavala je da nema boga osim Allaha, dž.š., i pozivala na robovanje samo Njemu, a ne nekom drugom. Cjelokupna narav to svjedoči i mnogobošci nemaju nikakva uporišta. Njihovi su dokazi ništavni kod Gospodara. On je na njih srdit i bit će žestoko kažnjeni.

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ
 وَلَدًا سُبْحٰنَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ
 بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ
 إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ رِضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾ * وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي
 إِلَهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذَلِكُمُ الَّذِي يَنْجَرِيهِ يَصْحَقُهُ كَذٰلِكَ نَجْرِي الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

Oni govore: "Svemilosni je uzeo dijete!", Uzvišen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. /26/ Oni ne govore dok On ne

odobri i postupaju onako kao On naredi. /27/ On zna šta su radili i šta će raditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni i sami, iz straha prema Njemu, strepe. /28/ A onoga od njih koji bi rekao: "Ja sam, doista, pored Njega, bog!", kaznili bismo Džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo mnogobošce."/29/

Neki Arapi su rekli kako su meleki Allahove, dž.š., kćeri, pa Allah, dž.š., kaže:

"Hvaljen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani", tj. oni su na visokim položajima i trajno su Mu pokorni, bilo riječu bilo djelom.

"Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi", tj. meleki ništa ne rade unaprijed, već samo žure da urade ono što im On naredi. On ih obuhvata, pa Mu ništa njihovo nije sakriveno.

"On zna šta su uradili i šta će raditi." Uzvišeni kaže:

"Oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati." Ovim su slične Njegove, dž.š., riječi:

/34:23/ "Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti." Uzvišeni kaže:

"Oni i sami, iz straha prema Njemu, strepe", tj. iz straha i bojazni.

"A onoga od njih koji bi rekao: "Ja sam, doista, pored Njega, bog!", tj. ako bi neko tvrdio za sebe da je bog uz Allaha, dž.š.,

"kaznili bismo Džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo mnogobošce", tj. sve one koji bi nešto slično tvrdili. Ovo je uvjet, a nije obavezno da se on desi. Slične ovima su riječi Uzvišenog:

Reci: "Kad bi Svemilosni imao sina, ja bih se prvi klanjao"/43:81/, i riječi:

"Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja djela će sigurno propasti, a ti ćeš izgubljen biti."/39:65/

أُولَٰئِكَ
 يَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَعْقَابِهِمْ لَمْ يَنبَغُوا لِلَّهِ أَجْرًا وَأَن لَّا يَقُولُوا مَاذَا كَانَرِيقًا فَنفَعْنَاهُمْ مَّا كَانُوا فِيهَا يَسْتَفْتُونَ ﴿٣٠﴾ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ
 أَن تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا جِبَالًا سِبْلًا لِّعَلَّاهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾ وَجَعَلْنَا
 السَّمَاءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرَضُونَ ﴿٣٢﴾ وَهُوَ الَّذِي
 خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

Zar ne znaju nevjernici da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa smo ih Mi raskomadali, i

⁴⁵⁰ Između dvije zgrade moj je komentar, a ne Ibn-Kesirov.

da Mi od vode sve živo stvaramo? Pa zar neće vjerovati? /30/ Mi smo po Zemlji nepomične planine razmjestili da ih ona ne potrese, i po njima smo prolaze i staze učinili da bi oni kuda žele stizali. /31/ A nebo smo učinili svodom čuvanim, a oni se od Njegovih znakova okreću. /32/ I On je Taj Koji je stvorio noć i dan, i Sunce i Mjesec, i svi oni u svemiru plove."/33/

Allah, dž.š., kaže: **"Zar ne zanju nevjernici"**, tj. oni koji Mu poriču božanska svojstva ili uz Njega druge obožavaju, zar oni ne znaju da je Allah, dž.š., uspostavio stvorenja i da je samo On Stvoritelj,

"da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina", tj. da je sve to bilo jedna cjelina koju je izrastavljao i načinio sedam nebesa i sedam zemalja. Uzvišeni kaže:

"I Mi smo od vode sve živo stvorili", tj. voda je osnova svega što je živo. Ahmed bilježi od Ebu-Hurejrea, koji je rekao /178/: "Božiji Poslaniče, kada te ugledam, moja duša ugodno se osjeća a moje oko uživa; obavijesti me o svemu!" Poslanik, s.av.s., reče: **"Sve je stvoreno od vode."** Rekao sam, veli Ebu-Hurejre: "Poduči me nečemu što ću raditi i što će me u Džennet uvesti, a Poslanik, s.a.v.s., mi reče: "Širi selam, hrani gladne, povezuji rodbinu i klanjaj noću dok svijet spava - ući ćeš u Džennet sa selamom." Sened ovog hadisa je po kriteriju Buharije i Muslima, osim što je Ebu-Mejmune jedan od ravija "Sunena", a njegovo pravo ime je Selim. Tirmizi hadise ovog ravije ocjenjuje kao sahih. **"I zar neće vjerovati?"**, a svjedoci su da stvorenja postoje i vide razne promjene i događaje koji svjedoče egzistenciju Graditelja, Činioca i Apsolutnog Raspoređivača Koji sve može:

U svakoj stvari koju gledam nalazim dokaz da je On jedan.

Sufjan Sevri prenosi od svoga oca, a on od Ikrime, koji kaže: "Upitan je Ibn-Abbas da li je bila prije noć ili dan?" pa je rekao: "Kada su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, među njima nije bilo ništa drugo do tama, tako da se zna da noć prethodi danu."

Uzvišeni kaže: **"Mi smo po Zemlji nepomične planine razmjestili"**, tj. brda koja stabilizuju Zemlju, učvršćuju je i daju joj težinu, tako da se ne ljulja i ne sudara, pa se može na njoj bez posljedica boraviti. Sva je pokrivena vodom osim njene četvrtine, koja je izložena atmosferi i Suncu, da bi njeni stanovnici bili svjedoci neba i Njegovih nesumnjivih znakova, mudrosti i dokaza. Uzvišeni kaže:

"I po njima prolaze i staze stvorili", tj. klance (prolaze) da kroz njih putuju od oblasti do oblasti i od područja do područja,

"da bi oni kuda žele stizali"

"A nebo smo učinili svodom čuvanim", tj. stvorili smo svod iznad Zemlje u obliku kupole. Slično ovome Uzvišeni kaže:

"A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe; kako smo ga sazdali i ukasili i kako u njemu nema nereda"/50:6/ tj. već je osigurano i zaštićeno od nereda. Uzvišeni kaže:

"A oni se od Njegovih znakova okreću" tj. ne razmišljaju o onome što je Allah, dž.š., na njemu stvorio, njegovom ogromnom prostranstvu i nepojmljivoj visini, te o zvijezdama na njemu koje se kreću i stajacicama, niti razmišljaju o noći i danu. Uzvišeni, zatim, ukazuje na neke svoje dokaze, pa kaže:

"I On je Taj Koji je stvorio noć i dan", tj. jedno je tama i mrak za počinak, a drugo je svjetlost za društveni život. Nekada prelazi u noć, a skрати dan, a nekada obrnuto.

"I Sunce i Mjesec." Sunce ima svoju posebnu svjetlost, putanju, vrijeme i kretanje, a Mjesec ima svoju svjetlost, kretanje i mijene.

"Svi oni u svemiru plove", tj. kruže. Ibn-Abbas kaže da kruže kao vreteno u krugu.

وما

جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِن مِّن مَّتِّ فَهُمْ يَخْلَدُونَ ﴿١٣٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَاقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةٌ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿١٣٥﴾

﴿١٣٥﴾

I Mi nismo ni jednom čovjeku prije tebe dali vječnost; ako ti umreš, zar će oni do vijeka živjeti? /34/ Svako živo biće smrt će okusiti! Mi vas stavljamo na kušnju i u dobru i u zlu i Nama ćete se vratiti."/35/

Uzvišeni kaže: **"I Mi nismo ni jednom čovjeku prije tebe dali..."**, o Muhammede, **"...vječnost"**, tj. na ovom svijetu. Ovaj ajet dokazuje stav učenjaka koji su rekli da je Hidr, a.s., umro i da on danas nije živ, jer je i on samo čovjek, svejedno bio bogougodnik, vjerovjesnik ili poslanik. Zato Uzvišeni kaže:

"I Mi nismo ni jednom čovjeku prije tebe dali vječnost."

Uzvišeni kaže: **"Ako ti umreš, zar će oni do vijeka živjeti?"**, tj. oni se nadaju da će poslije tebe ostati da žive, a tako neće biti, nego će svi nestati, kao što Uzvišeni kaže:

"Svako živo biće smrt će okusiti!" Uzvišeni kaže: **"Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru"**, tj. provjeravamo vas i ispitujemo tako da nekada vam dajemo nesreće, a nekada blagodati, pa posmatramo ko je zahvalan a ko nezahvalan, ko je strpljiv a ko malodušan,⁴⁵¹ ko je pokoran a ko

⁴⁵¹ Ovo ne znači da Allah, dž.š., ne zna dok ne "posmatra i ne provjeri" jer je On znao o Svojim robovima sve prije nego ih je stvorio. Međutim, ova provjera stoga je da se protiv onoga ko čini zlo

nepokoran. Uzvišeni kaže: **"I Nama ćete se vratiti"**, tj. da vam dajemo nadoknadu za vaša djela.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا لِيَتَّخِذُوا لَكَ إِلهًا مِمَّا كَانُوا يَدْعُونَ
 ۝۳۸ ۝ هَاتِكُمْ وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمَنِ هُمْ كَافِرُونَ ۝ خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ
 عَجَلٍ سَأُورِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ۝۳۹

Kada te vide nevjernici, samo ti se rugaju: "Je li to onaj koji vaše bogove huli?" A oni sami ne vjeruju kad se spomene Svemilosni /36/ Čovjek je stvoren od žurbe. Pokazat ću Ja vama, doista, dokaze Svoje, zato Me ne požurujte." /37/

Uzvišeni govori svome Poslaniku, s.a.v.s.:

"Kada te vide nevjernici", tj. među Kurejšima, kao što je Ebu-Džehl i njemu slični,

"samo ti se rugaju", tj. ismijavaju se sa tobom i omalovažavaju te govoreći:

"Je li to onaj koji vaše bogove huli?", tj. je li to onaj što napada vaša božanstva i glupim smatra naše umove. Uzvišeni kaže:

"A oni sami ne vjeruju kada se spomene Svemilosni", tj. umjesto da vjeruju u Allaha, dž.š., i ono što je Poslanik, s.a.v.s., donio od Allaha, dž.š., oni Poslanika ismijavaju, ne vjeruju u Onoga Ko ga šalje, ne vjeruju u Njegovu zaštitu, a zbog toga što ne štuje njihova božanstva, oni ga smatraju zabludjelim. Allah, dž.š., ih opovrgava riječima:

"A kad dožive patanju, saznat ćemo ko je dalje s Pravog puta bio skrenuo." /25:42/ Uzvišeni kaže:

"Čovjek je stvoren od žurbe", ili kao što kaže: **"Čovjek je, doista, nagao. /17:11/ "** Cilj spominjanja ljudske žurbe ovdje je u slijedećem: Nakon što je spomenuo one koji se ismijavaju sa Poslanikom, s.a.v.s., u dušama se javlja želja da oni budu brzo kažnjeni, pa kaže:

"Čovjek je stvoren od žurbe", tj. Allah, dž.š., pušta silnika dok ga ne pograbi, ali ga poslije ne pušta, prvo odgađa pa ubrza, iščekuje, ali poslije ne odgađa, i zato kaže: **"Pokazat ću Ja vama, doista, dokaze Svoje"**, tj. Svoju kaznu, presudu i moć nad onima koji griješe,

"zato Me ne požurujte!"

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ
 ۝۳۸ ۝ لَوْ عَلِمَ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُونَ عَنْ
 وَجْهِهِ النَّارَ وَلَا عَن ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ۝ بَلْ تَأْتِيهِمْ
 بَغْتَةً فَيَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ۝۳۹

ustopave dokazi, kao i za onoga ko čini dobro, te da budu uvjereni da zlo zaslužuje kaznu, a dobro nagradu.

Oni govore: "Kada će već jednom ta prijetnja, ako istinu govorite?" /38/ A da nevjernici znaju da tada neće moći da otklone Vatru od lica svojih i leđa svojih, i da im niko neće moći pružiti pomoć, /39/ nego da će im nenadno doći i zaprepatiti ih i da je neće moći odagnati i da im se neće vremena dati. /40/

Uzvišeni obavještava kako mnogobošci ubrzavaju vlastitu kaznu svojim lažima, poricanjem, tvrdoglavošću i odbacivanjem. Navodi njihove riječi, pa kaže:

"Oni govore: 'Kada će već jednom ta prijetnja, ako istinu govorite?'" Allah, dž.š., im kaže:

"A da nevjernici znaju da tada neće moći da otklone Vatru od lica svojih i leđa svojih", tj. da su sigurni da će se to desiti, oni je ne bi požurivali. Ali, njih će Vatra obuhvatiti sa svih strana, kako Uzvišeni kaže:

"Nad njima će biti naslage Vatre i ispod njih naslage" /39:16/, " i niko im neće moći pružiti pomoć", tj. neće imati pomagača. Uzvišeni kaže: **"Nego će im nenadno doći"**, tj. Vatra će im doći neočekivano, **"i zaprepatiti ih"**, tj. zapanjiti ih, pa će joj se izgubljeni predati, ne znajući šta čine.

"Neće je moći odagnati", tj. neće imati tu mogućnost,

"i neće im se vremena dati", tj. da je odgode ni za jedan tren.

وَلَقَدْ
 أَسْنَهَضْنا رِيسُلًا مِّنْ قَبْلِكَ فَمَأَقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَبْهَتُونَ
 ۝۴۰ ۝ قُلْ مَنْ يَكْفُرُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ بَلْ هُمْ
 عَن ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ۝۴۱ ۝ أَدَّاهُمُ الْهَةُ مَنَعَهُمْ مِّنْ دُونِنَا
 لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ ۝۴۲

I prije tebe su poslanike ruglu izvrgavali, pa je one koji su im se rugali stiglo baš ono čemu su se rugali. /41/ Reci: "Ko će vas umjesto Svemilosnog noću i danju štiti? Niko!" Pa ipak oni se od Opomene Gospodara svoga okreću. /42/ Zar će ih njihova božanstva, a ne Mi, odbraniti? Ta ona sama sebi ne mogu pomoći, i niko nevjernike od Naše kazne ne može pod okrilje uzeti." /43/

Allah, dž.š., govori svome Poslaniku, tješeci ga zbog uznemiravanja mušrika koji ga ismijavaju i poriču:

"I prije tebe su poslanike ruglu izvrgavali, pa je one koji su im se rugali stiglo baš ono

čemu su se rugali", tj. kazna u čiji dolazak nisu vjerovali, kao što na drugom mjestu kaže:

"A poslanici su i prije tebe lažnim smatrani, pa su trpjeli što su ih u laž ugonili i mučili sve dok im ne bi došla pomoć Naša, a niko ne može Allahove riječi izmijeniti, i do tebe su doprle o poslanicima neke vijesti." /6:34/

Slavljeni, zatim, spominje Svoje blagodati robovima, Koji ih čuva i danju i noću i oni su pod Njegovom pažnjom, jer On, dž.š., ne spava. Zato kaže:

"Reci: 'Ko će vas umjesto Svemilosnog noću i danju zaštititi?'" Ovdje znači "umjesto". Tj. ko će vas umjesto Svemilosnog štiti, odnosno ima li neko drugi da vas štiti? Uzvišeni kaže:

"Pa ipak oni se od Opomene Gospodara svoga okreću", tj. ne priznaju Allahove, dž.š., blagodati prema njima i suprotstavljaju se Njegovim dokazima. Slavljeni, zatim kaže:

"Zar će ih njihova božanstva, a ne Mi, odbraniti?", tj. Uzvišeni traži od njih objašnjenje za njihovo poricanje i ruganje i pita ih da li oni imaju božanstva koja će ih mimo Njega sačuvati i osigurati. Nije onako kako oni misle i pretpostavljaju, jer: **"ona sama sebi ne mogu pomoći"**, tj. ta njihova božanstva nisu u mogućnosti da sama sebi pomognu. Uzvišeni kaže: **"I niko nevjernike od Naše kazne ne može pod okrilje uzeti!"**, tj. niko ih od Nas ne može zaštititi niti im pomoći.

بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ
وَأَبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا أَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّنْزَلًا فَهِيَ الْغُلَبُونَ ﴿٤٤﴾ قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يَنْذُرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَئِنْ مَسَّهِنَّ نَفْثَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَوْمَئِذٍ إِنَّا لَكُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقَسَطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ حَرْدَلٍ آتَيْنَاهَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَسِيبِينَ ﴿٤٧﴾

Mi smo ovima, a i precima njihovim, dali da uživaju, tako da su im životi postali dugi. A zar oni ne vide da Mi u zemlju njihovu dolazimo i da je s krajeva njezinih umanjujemo, pa kako bi oni bili pobjednici?! /44/ **Reci: "Ja vas opominjem Objavom!"**, ali, **gluhi ne čuju poziv kada se opominju.** /45/ **A da ih samo dašak kazne Gospodara tvoga dotakne, sigurno bi povikali: "Teško nama,**

doista smo sami sebi nepravdu učinili!" /46/ **Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne tezulje postaviti, pa se nikome neće krivo učiniti: ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je to što ćemo Mi račune ispitivati."** /47/

Uzvišeni obavještava da će On mušrike zaslijepiti i potaći na stranputicu i da će im produžiti život u užicima, tako da u takav život budu sigurni, a zatim ih savjetuje, pa kaže:

"A zar oni ne vide da Mi u zemlju njihovu dolazimo i da je s krajeva njezinih umanjujemo", kao što Uzvišeni kaže:

"Neke gradove oko vas još davno smo uništili, a objasnili smo im bili na razne načine dokaze, ne bi li se pokajali." /46:27/ Hasan Basri kaže: "Pod ovim se misli na dominaciju islama nad nevjernostima." Značenje ajeta je: Zar oni ne mogu da shvate da Allah, dž.š., pomaže Svoje prijatelje protiv Svojih neprijatelja, uništava nevjerničke narode i naselja a spašava Svoje robove vjernike. Zato On, dž.š., pita: **"Pa kako bi oni bili pobjednici?"**, tj. oni su pobijedili, poniženi i prezreni. Uzvišeni kaže:

"Reci: 'Ja vas opominjem Objavom'", tj. ono čime vas opominjem je Objava od Allaha, dž.š., ali opomena kaznom ne koristi onome kome je Allah, dž.š., oduzeo vid zbog okretanja od Njegovih dokaza. Uzvišeni kaže:

"Ali, gluhi ne čuju poziv kada se opominju." Uzvišeni kaže:

"A da ih samo dašak kazne Gospodara tvoga dotakne, sigurno bi povikali: 'Teško nama, doista smo sami sebi nepravdu učinili!'", tj. spoznali bi i priznali svoje grijehе onda kada bi ih i najmanja kazna zadesila i priznali bi da su na ovom svijetu sami sebi nepravdu učinili. Uzvišeni kaže:

"Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne tezulje postaviti, pa se nikome neće krivo učiniti", tj. na Sudnjem danu ćemo postaviti terezije pravde. Vaga je jedna, ali je ovdje upotrijebljena množina da se ukaže na brojnost djela koja će se vagati. Uzvišeni kaže:

"Nikome se neće krivo učiniti; ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je to što ćemo Mi račune ispitivati", kao što Uzvišeni kaže:

"Gospodar tvoj neće nikome napravdu učiniti" /18:49/, i kaže:

"Allah neće nikome ni trunke nepravde učiniti. Dobro djelo On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati." /4:40/ U Buharijinom i Muslimovom "Sahihu" navodi se hadis, a bilježi ga Ebu-Hurejre, u kome Poslanik, s.a.v.s., kaže: /179/" Imaju dvije izjave lahke za izgovaranje, teške na vagi (nizanu), a omiljene i drage

Svemilosnom: 'Subhanellahi ve bi hamdihi subhanellahil-azim.'" Ahmed prenosi od Abdulalha ibn Amra ibn Asa, da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: /180/ "Zaista će se na Sudnejm danu izdvojiti jedan čovjek od mojih sljedbenika i doći pred ostala stvorenja, a zatim donijeti, kao svjedočanstvo, protiv sebe 99 registara, a veličina samo jednog od njih je dokle pogled dopire. Bit će upitan: 'Poričeš li nešto od ovoga što je u registrima zabilježeno i čine li ti kakvu napravdu čuvari ovih pismenih dokumenata?' Čovjek će odgovoriti: 'Ne, Gospodaru moj.' 'A imaš li opravdanje ili neko dobro djelo?' Čovjek će se zbuniti i reći: 'Ne, Gospodaru moj.' Reći će: 'Naprotiv, ti kod Nas imaš jedno dobro djelo i danas ti se neće učiniti nepravda.' Tada će mu se pokazati listić na kome piše: 'Ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden resulullah', i reći se: Dodajte ga! Čovjek će reći: 'Gospodaru moj, što je ovaj listić u odnosu na ovolike registre?' Reći će: 'Tebi se, zaista, neće nepravda učiniti.' Registri će se staviti na jedan, a onaj listić na drugi tas vage, pa će listić pretegnuti i biti teži od svih 99 registara', a potom reče: 'Ništa nije teže od Bismillahir-rahmanir-rahim.'" Bilježe ga Tirmizi i Ibn-Madže od Lejsa ibn Sa'da, a Tirmizi kaže da je ovaj hadis hasen-garib.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ

وَصِيَاءَ وَذِكْرَ الْمُنْتَقِينَ ﴿٤٨﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنْ السَّاعَةِ مُخْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾

Mi smo Musau i Harunu dali Furkan, svjetlo i opomenu za one koji se budu grijeha klonili, /48/ za one koji se budu Gospodara svoga bojali i kada ih niko ne vidi, i koji od Časa oživljavanja budu strepili. /49/ I ovo je Opomena blagoslovljena koju objavljujemo, pa zar da je vi poričete!/?/50/

Ranije smo ukazali na to da Allah, dž.š., često spominje i povezuje Musaa i Muhammeda, s.a.v.s., kao i Knjige koje im je objavio. Tako Uzvišeni kaže:

"Mi smo Musau i Harunu dali Furkan", tj. Tevrat, u kome su dozvole i zabrane i Allahovo, dž.š., objašnjenje razlikovanja istine od laži, što je karakteristika svih nebeskih knjiga, a to donosi svjetlost u srca, uputu, kajanje, strah i bojazan. Uzvišeni zato kaže:

"Tevrat, svjetlo i opomenu za one koji se budu grijeha klonili", tj. opomenu i pouku. Allah, dž.š., ih opisuje, pa kaže:

"...One koji se budu Gospodara svoga bojali i kada ih niko ne vidi, i koji od Časa oživljavanja budu strepili." Slične su i riječi:

"Onima koji se Gospodara svoga boje i kada ih niko ne vidi, oprost i nagrada velika." /67:12/ Uzvišeni, zatim kaže: **"I ovo je Opomena**

blagoslovljena koju objavljujemo", tj. Kur' an časni. Laž mu je strana i nemoguća i objava je od Mudroga, hvale Dostojnoga. **"Pa zar da ga vi poričete",** tj. zar ćete ga poricati, a on je tako jasan!?

* وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾
 إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ السَّمَائِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا
 وَجَدْنَا نَاءَ آبَاءِنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ
 مُبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ بَلْ رُبُّكُمْ رَبُّ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾

Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali. /51/ Kad on ocu svome i narodu svome reče: "Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?", /52/ oni odgovoriše: "I naši preci su im se klanjali." /53/ "I vi ste, a i preci vaši, bili u očitoj zabludi", reče. /54/. "Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?", upitaše oni. /55/" Ne", reče "Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje. On je njih stvorio, i ja ću vam to dokazati."/56/

Uzvišeni obavještava da je Svome prijatelju Ibrahimu, a.s., još ranije, u njegovom djetinjstvu, dao razboritost i nadahnuo ga Istinom te da mu je dao jasne dokaze protiv njegovog naroda. Tako Uzvišeni kaže:

"To su dokazi Naši koje dadasmo Ibrahimu za narod njegov." /6:83/ O ovome postoje brojni israilijati koje su koristili mnogi komentatori, a većina ih potječe od Izraelićana. Ono što se u njima podudara sa našim vjerzakonom, mi prihvatamo, a što je suprotno, mi odbacujemo. Ono što nije podudarno sa Šerijatom, a nije mu ni suprotno, mi ne držimo da je istina, niti da je laž, jer u većini toga mi nemamo koristi. Ako bude neke koristi, na nju će ukazati naš savršeni i sveobuhvatni Šerijat. U ovom "Tefsiru" smo većinu ovih priča odbacili jer smatramo njihovo prepričavanje običnim gubljenjem vremena. U tim pričama navedene su mnoge laži koje u njihovom narodu imaju prođu, pa Izraelićani ne razlikuju ispravno od pogrešnog, što su utvrdili i na što su ukazali potpuno sigurni hafizi i imami ovog našeg ummeta. Uzvišeni, dakle, obavještava da je Ibrahimu, a.s., još od ranije dao razboritost. On, dž.š., kaže:

"I dobro smo ga poznavali", tj. da je on toga dostojan, a zatim kaže:

"Kad on ocu svome i narodu svome reče: "Kakvi su ovo kumiri kojim se i dan i noć

klanjate?⁴⁵² Razboritost koja mu je data u mladosti ogleda se u tome što je svoj narod kao mladić odvrtao od obožavanja kipova umjesto Allaha, dž.š. Značenje riječi: "Kakvi su ovo kumiri kojima se klanjate" dato je u slijedećem događaju koga prenosi Ibn-Ebu-Hatim od Asbega ibn Nebate koji kaže: "Prošao je Alija pored ljudi koji su igrali šah, pa im rekao: 'Kakvi su ovo kumiri kojima se klanjate? Da neko od vas uzme žeravicu i drži je dok se ne ugasi, bolje mu je nego da dotiče šah.'" Uzvišeni kaže:

"Oni govore: 'I naši preci su im se klanjali'", tj. oni nisu imali drugog dokaza osim da se pozovu na svoje zalutale pretke. Zato Uzvišeni kaže:

"I vi ste, a i preci vaši bili u očitoj zabludi", tj. izvan Pravog puta. Pošto je glupim učinio njihove umove, pretke nazvao zabludjelim i omalovažio njihova božanstva,

"oni rekoše: Govoriš li ti to ozbiljeno ili se samo šalješ?", tj. ono što si rekao, je li to samo šala i zabava ili to ozbiljno misliš?

"Ne", reče, "Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio", tj. samo On je Gospodar i ne treba obožavati nikoga drugoga osim Njega, On je Taj Koji je stvorio nebesa i Zemlju i ono što je između njih, **"I ja ću vam to dokazati"**, tj. ja svjedočim da nema boga osim Njega i ni gospodara mimo Njega.

وَاللَّهُ لَآكِيدٌ لِّأَسْمَائِكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولُوا مَدْيَنَ ﴿٥٧﴾ فَعَلَّمَهُمْ
جُدَانًا ۗ الْكَبِيرَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿٥٨﴾ قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا
بِالْهِنْدِئَاتِ تَتَوَلَّوْنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾ قَالُوا سَمِعْنَا فَتَىٰ يَدُكُورُهُمْ يُقَالُ لَهُ
إِبْرَاهِيمُ ﴿٦٠﴾ قَالُوا فَأَتَوْا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿٦١﴾ قَالُوا
ءَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِالْهِنْدِئَاتِ يَا بَرَّهَيْمُ ﴿٦٢﴾ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا
فَسَأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ﴿٦٣﴾

"Tako mi Allaha, ja ću, doista, vašim kumirima napakostiti nakon što se udaljite okrenuti./57/ I porazbija ih on u komade, osim onoga najvećeg, da bi se njemu obratili./58/ "Ko uradi ovo sa bogovima našim?"

⁴⁵² Rekao bih da je ovo dokaz da su kipovi koje obožavaju ustvari likovi dobrih ljudi koje su oni u početku napravili da bi ih podsjećali na njih, kao što to rade agitatori oponašanja nevjernika u ovom vremenu. Jer, mi smo počeli praviti skulpture naših heroja s namjerom sjećanja na njih poslije njihove smrti, zatim je to prešlo u poštovanje kako bi živi oponašali ono što su radili mrtvi, a zatim se to poštovanje razvije u nešto više od toga. [ejtan potom uljepša živima veličanje i obraćanje mrtvima, a zatim upućivanje dove njima, baš onako kako je bilo s likovima dobrih ljudi kao što su: Vudd, Jegus, Suva', Jeuk i Nesr, koji su bili obožavani nakon nestanka nekoliko generacija.

Ovako postaje jasna mudrost Mudrog Zakonodavca u vezi sa zabranjivanjem pravljenja kipova i slika, kao i nadgrobni spomenika koji su veća smutnja od kipova.

povikaše oni, "zaista je silnik." /59/ "Čuli smo jednog momka kako ih huli", rekoše, "ime mu je Ibrahim." /60/. "Dovedite ga da ga ljudi vide", rekoše, "da posvjedoče." /61/ "Jesi li ti uradio ovo sa bogovima našim, o Ibrahime?"- upitaše. /62/ To je učinio ovaj najveći od njih; pitajte ih ako umiju da govore", reče on."/63/

Ibrahim, a.s., zakleo se da će udesiti njihove kipove, tj. da će ih porazbijati, što su čuli neki pripadnici njegova naroda. Kada su sutradan krenuli na svoju svetkovinu, prolazeći pored Ibrahima, a.s., upitali su: "Ibrahime, zar nećeš poći sa nama?" "Ne mogu, bolestan sam"; odgovorio je, obzirom da je prethodnog dana obećao:

"Tako mi Allaha, ja ću, doista, vašim kumirima napakostiti nakon što se udaljite okrenuti." Kada je većina naroda otišla da svetkuje, on je požurio do njihovih kipova i porazbijao ih. **"u komade, osim najvećeg"**

"da bi mu se obratili", tj. da bi pomislili da je on nasrnuo na ostale i porazbijao ih, jer nije podnosio da se ovi mali kipovi obožavaju zajedno sa Njim. Kada su se vratili i vidjeli kako je Ibrahim, a.s., omalovažio njihova božanstva, a to dokazuje da su nedostojni obožavanja i maloumnost svojih obožavatelja,

"rekli su: 'Ko uradi ovo sa bogovima našim, zaista je nasilnik'", tj. u onome što je učinio.

"Čuli smo jednog momka kako ih huli", rekoše, "ime mu je Ibrahim", tj. oni koji su ga jučer čuli da o njima loše govori i da prijeti da će ih porazbijati, rekli su da je tome mladiću ime Ibrahim. Ibn-Ebu-Hatim prenosi od Ibn-Abbasa: "Allah, dž.š., sve je vjerovjesnike slao kao mladiće, a ni učenjak ne postaje učen osim kao mladić", pa je citirao ovaj ajet:

"Čuli smo jednog momka kako ih huli", rekoše, "ime mu je Ibrahim." Uzvišeni kaže:

"Dovedite ga da ga ljudi vide", tj. pred skup, a to je upravo bio cilj Ibrahimov, a.s.: da im pred skupom ukaže na njihovu veliku glupost i maloumnost, s obzirom da kipove smatraju bogovima, a oni eto nisu u stanju sami sebe da zaštite. Pošto nisu bili u stanju sami sebi da pomognu, kako onda očekivati i tražiti od njih da pomognu nekome drugom!

"Jesi li ti uradio ovo sa bogovima našim, o Ibrahime?"

"To je učinio ovaj najveći od njih", tj. onaj što ga je ostavio nerazlupana, **"pa ih upitajte ako umiju da govore", reče on."** Ibrahim, a.s., želio je da ih potakne da spontano shvate da kipovi koji ne govore, koji su bespomoćni nisu u stanju da sebi pomognu, pa kako onda da zaštite i pomognu nekome drugom. U Buharijinom i Muslimovom "Sahihu" se prenosi od Ebu Hurejrea da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: /181/ "Ibrahim nije istinu rekao tri puta: dva puta radi Allaha i to:

"Ovo je učinio ovaj najveći od njih" i kada je rekao: **"Ja sam bolestan"**, a treći put kada je putovao kroz zemlju jednog silnika, a sa njim je bila Sara. Bili su odsjeli pa je neki čovjek otišao do onog silnika i rekao mu: "Došao je jedan čovjek u tvoju zemlju i sa njim žena prava ljepotica. Silnik je poslao poruku da mu Ibrahim dođe i on je došao. Upitao ga je: 'Šta je tebi ona žena?' 'Sestra', odgovorio je Ibrahim. Silnik naredi: 'Ti odlazi, a nju mi pošalji.' Ibrahim se primakao Sari, pa joj rekao: 'Ovaj silnik me pitao o tebi, pa sam mu rekao da si mi sestra. Nemoj me izdati kod njega, jer ti si, zaista, moja sestra po Allahovoj Knjizi. Osim nas dvoje na Zemlji nema više muslimana.' Kada ju je Ibrahim doveo, ustao je da klanja namaz. Ona je uvedena kod silnika i ovaj, kada ju je vidio, strasno ju je poželio, pa je pokušao da je dohvati, ali je postao paralisan, pa je molio: 'Čini dovu Allahu da me spasi, neću ti ništa.' Ona je činila dovu, pa je oslobođen, ali ga je ponovo obuzela strast pa je pokušao ponovo da je dohvati, ali je ponovo bio paralisan. To se ponovilo tri puta, pa je i treći put molio za pomoć i ona je dovu činila, pa je spašen. Pozvao je najbližeg slugu i rekao: 'Nisi mi doveo insana već si mi doveo šejtana. Vodi je i daj joj Hadžeru.' Izašla je vodeći Hadžeru sa sobom. Kada je Ibrahim primjetio da stiže, okončao je namaz i upitao: 'Šta bi sa tobom?' Ona odgovori: 'Allah je osujetio silnika u namjeri, a meni dao sluškinju Hadžeru'" Muhamed ibn Sirin kaže da bi Ebu-Hurejre, pričajući ovaj hadis, običavo reći: "To je vaša majka, o sinovi nebeske vode."⁴⁵³

فَرَجَوْا إِلَىٰ أَنفُسِهِمْ فَمَا لَوَا
إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ نَكَسُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا
هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا
وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٦﴾ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

I oni se pribraše, pa sami sebi rekoše: "Vi ste, zaista, nasilnici!" /64/ Zatim glave oboriše i rekoše: "Ti znaš da ovi ne govore!" /65/ "Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni koristiti niti od vas kakvu štetu otkloniti?", upita on. /66/ "Teško

vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?" /67/

Uzvišeni obavještava da se narod Ibrahimov, a.s., "pribrao", koreći sam sebe, jer više nije čuvao božanstva, nakon njegovih riječi i prigovora da njihova božanstva ne posjeduju nikakvu moć. Rekli su: **"Vi ste, zaista, nasilnici"**, tj. zanemarili ste njihovo čuvanje.

"Zatim glave oboriše", tj. zašutješe i zbuniše se, jer nisu mogli da odgovore na Ibrahimove, a.s., riječi: **"Pitajte ih ako umiju da govore."** Ali, kako da ih pitaju, kad su i sami uvjereni u njihovu beživotnost! Rekoše: **"Ta ti znaš da ovi ne govore."** U tom trenutku, pošto su to priznali, Ibrahim, a.s., reče:

"Pa zašto se onda, umjesto Allahu klanjate onima koji vam ne mogu ni koristiti niti od vas kakvu štetu otkloniti", pa ih počeo prekoravati rekavši:

"Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?", tj. kako ne shvatate u kakvoj ste zabludi i kolikom nevjerstvu?! Donio im je tako dokaz i potpuno ih porazio. Zato Uzvišeni kaže:

"To su dokazi Naši koje dadasmo Ibrahimu za narod njegov." /6:83/

قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلَهُتَكُمْ إِن كُنتُمْ فَعِلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْنَا يَا رُكُونِي
بِرَدِّ أَوْسَلَمَا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُم
الْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾

"Spalite ga i bogove vaše pomozite, ako hoćete to da učinite," povikase: /68/ 'O vatro!', rekosmo Mi, "postani hladna, i spas Ibrahimu! /69/ "I htjedoste mu spletku skovati, ali ih Mi učinismo gubitnicima najvećim!" /70/

Upravo tako, ko god nema siguran argument, on poseže za silom. To je isto uradio Ibrahimov, a.s., narod. Pošto nisu imali adekvatan odgovor

"Rekli su: 'Spalite ga i bogove vaše pomozite ako hoćete to da učinite!'" Sakupili su veliku gomilu drva i raspalili vatru sa velikim buktinjama i visokim plamenom, tako da joj slična nije ranije pripremljena. Ibrahima, a.s., postavili su na spravu za bacanje kamena, a tu ideju im je dao jedan čovjek kome je Allah, dž.š., dao da propadne u zemlju. Kada su Ibrahima, a.s., bacili u vatru, on je rekao:

"Dovoljan mi je Allah, i divan je On oslonac i pomagač." Ovo je ovako zabilježio Buharija od Ibn-Abbasa, koji je rekao:

riječi su koje je izgovorio Ibrahim a.s., u trenutku kada je bačen u vatru i koje je izgovorio Muhammed, s.a.v.s., kada je rečeno:

⁴⁵³ Rekao bih da je u ovom hadisu, oko koga su saglasni Buharija i Muslim, kategoričan dokaz, između ostalih dokaza, o neporočnosti supruga Allahovih poslanika u vezi sa bludom shodno neporočnosti poslanika, neka je na njih salavat i selam. Nemoгуće je da supruga poslanika učini zinaluk bilo svojom voljom ili ne, jer Allah, dž.š., njeno srce očisti od toga i ne dozvoli joj to kako bi se sačuvala neporočnost poslanika i kako se njihove čiste porodice ne bi okaljale prljavštinom i sramotom što bi bila prepreka njihovoj misiji pozivanja Allahovoj vjeri. Čak i kad neki od silnika pokuša da neku od supruga prisili na blud, Allah, dž.š., preuzme njenu zaštitu i spriječi nasilnika da je dotakne, kao što je bilo sa Sarom, koju je Allah, dž.š., zaštitio Svojom milošću, dobrotom i snagom od nasilnika, a Allahovu snagu niko ne može pobijediti, ni na nebu, ni na Zemlji, i On je svemoguć i iznad Svojih robova.

"Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate, to im je učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: 'Dovoljan nam je Allah, i divan je On pomagač./3:173/ "' Hafiz Ebu-Ja' la prenosi od Ebu-Hurejrea da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: /183/ "Kada je Ibrahim bačen u vatru, on je rekao:

"Bože moj, Ti si jedini na nebu, a ja sam jedini na Zemlji koji te obožava." Seid ibn Džubejr prenosi od Ibn-Abbasa, koji je rekao: "Kada je Ibrahim bačen u vatru, melek zadužen za kišu je rekao: 'Da se hoće narediti kiša, pa da je pošaljem?', ali je Allahova naredba bila brža jer je Allah, dž.š., rekao:

"O vatro, budi hladna i spas Ibrahimu!" Ibn-Abbas kaže: "Da Allah nije rekao "i spas", Ibrahim bi stradao od njene hladnoće." Ibn Ebu-Hatim prenosi od štićenice El-Fakiha ibn El-Mugire El-Mahzumije, koja je rekla: "Ušla sam kod h. Aiše i u njenoj sobi vidjela štap, pa sam je upitala: 'Majko pravovjernih, šta radiš sa ovim kopljem?' Odgovorila je: 'Ubijamo guštere, jer je Poslanik, s.a.v.s., rekao: /184/ 'Kada je Ibrahim bačen u vatru, sve zemaljske životinje nastojale su da ugase vatru, a samo je gušter nastojao da je raspaljuje prema Ibrahimu, pa je Poslanik, s.a.v.s., naredio njegovo ubijanje.'"

Uzvišeni kaže: **"I oni htjedoše mu spletku skovati, ali ih Mi učinismo gubitnicima najvećim!"**, tj. bili su poraženi jer su htjeli da postave zamku Božijem poslaniku, ali je njima Allah, dž.š., postavio zamku a njega zaštitio od vatre, pa su oni tako bili pobijedeni.

وَجِئْتُهُ وَلَوْطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا
لِلْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا
صَالِحِينَ ﴿٧٢﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْتَدُونَ بِآمُرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ
الْخَيْرَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَكَانُوا بِلِقَائِنَا مُتَوَلِّينَ ﴿٧٣﴾
وَإِنِّي لَأَكْتُبُ لَكُمْ آيَاتٍ وَمِنْ الْقُرْآنِ الَّتِي كُنتَ تَعْمَلُ
الْحَبِيثَاتِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ ﴿٧٤﴾ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا
إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾

I spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili, /71/ i poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve učinismo dobrim, /72/ i učinismo ih vođama da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavljaju, i da zekat udjeljuju, i samo su Nama u ibadetu bili. /73/ I Lutu mudrost i znanje dadasmo i iz grada ga, u kome su stanovnici njegovi odvratne stvari činili, izbavismo, to, uistinu, bijaše narod razvratan i zao /74/ i u

milost Našu ga uvedosmo; on je doista, od onih dobrih./75/

Allah, dž.š., obavještava da je Ibrahim, a.s., spasio od vatre u koju ga je njegov narod bio bacio, a zatim ga izveo između njih i uputio prema području Šama, u blagoslovljenu zemlju. Inače je Ibrahim, a.s., živio u Iraku, pa je njega i njegova bratića Luta, a.s., Allah, dž.š., uputio prema Šamu, za koji se kaže da je najpodesniji za hidžru. Njegov sastavni dio je Palestina, zemlja okupljanja i proživljavanja, u koju će sići Isa, a.s., i u kojoj će ubiti Dedžala. Ibrahim, a.s., oženio je Saru i sa njom krenuo iz svoje zemlje."

"prema zemlji koju smo za ljude blagoslovili."

Uzvišeni kaže: **"I poklonili mu Ishaka, i Jakuba kao unuka."** Ibn-Abbas i drugi kažu da riječ znači sinovog sina i da je Jakub sin Ishakov, a.s.

Uzvišeni kaže:

"I Mi ga obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakobom."/11:71/

Uzvišeni kaže: **"I sve učinismo dobrim"**, tj. da svi budu dobri. **"Učinismo ih vođama"**, tj. da budu uzori,

"i upućuju prema zapovijedi Našoj", tj. da pozivaju Allahu, dž.š., po Njegovoj odredbi.

Uzvišeni kaže:

"I objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavljaju, i zekat udjeljuju, i samo su Nama u ibadetu bili", tj. da i sami rade ono što svijetu naređuju. Uzvišeni, zatim, skreće pozornost na Luta, a.s., sina Haruna ibn Azera, koji je sa Ibrahimom, a.s., vjerovao i bio mu sljedbenik i koji je sa njim hidžru učinio.

Uzvišeni kaže:

"I Lut mu jedini povjerova! A Ibrahim reče: 'Ja se selim onamo kuda mi je moj Gospodar naredio.' /29:26/ " Allah, dž.š., dao mu je mudrost, znanje, slao mu objavu i učinio ga vjerovjesnikom. Poslao ga je u Sodomu da njene stanovnike odvrća od poganih djela, ali su mu se suprotstavili i porekli mu poslanstvo, pa ih je Allah, dž.š., uništio i naselje razorio. Uzvišeni kaže:

"Mi ga, iz grada u kome su stanovnici njegovi odvratne stvari činili, izbavismo, to, uistinu, bijaše narod razvratan i zao, i u milost Našu ga uvedosmo; on je doista od onih dobrih."

وَلَوْحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ
وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا آيَاتِنَا
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ جَمْعِينَ ﴿٧٧﴾

"I spomeni Nuha - kad u davno vrijeme zavapi, pa Mu se odazvasmo, i njega i njegovu porodicu od jada velikog spasismo, /76/ i od

naroda ga, koji je smatrao neistinitim dokaze Naše, zaštitismo. To bijahu opaki ljudi, pa ih sve potopismo."/77/

Uzvišeni obavještava da se odazvao Svome narodu i poslaniku Nuhu, a.s., koji je tražio kaznu za svoj narod:

"Gospodaru moj, ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika, jer, ako ih ostaviš, oni će robove Tvoje u zabludu zavoditi i samo će grješnike i nevjernike radati."/71:26, 27/

Uzvišeni kaže:

"I spomeni Nuha kad u davno vrijeme zavapi, pa Mu se odazvasmo, i njega i porodicu njegovu spasismo", tj. one koji su sa njim vjerovali, **"od jada velikog"**, tj. teškog stanja, utjeravanja u laž i uznemiravanja. On je sa njima proveo 950, gotovo hiljadu godina, pozivajući ih Allahu, dž.š., ali mu se mali broj odazvao. Stalno su ga uznemiravali. Prolazile su generacije jedna za drugom, a stanje se nije mijenjalo. **"I od naroda ga zaštitismo"**, tj. Mi smo ga spasili i izbacili ga od naroda njegova kao pobjednika,

"koji su smatrali neistinitim dokaze Naše. To bijahu opaki ljudi pa ih sve potopismo." Niko od njih nije ostao na Zemlji, kako je to i tražio njihov poslanik, a.s.

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَخِجَانُ
فِي الْحَرْبِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحَكِيمِهِمْ شَاهِدِينَ ﴿٧٨﴾
فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلَّ آيَاتِنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ
يُسَبِّحُنَّ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَعَمَّا نَهْ صَعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ
لِتُخَفِّضَكُمْ مِنْ بَاسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾ وَسُلَيْمَانَ إِذْ رَمَى عَاصِفَةً
تَجْرِي بِأَمْرِ رَبِّهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَكَرْنَا فِيهَا وَقَبَّابِكُمْ لِنَعْلَمَ لِمَ تَعْبُدُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا
لَهُمْ حَافِظِينَ ﴿٨١﴾

"I spomeni Davuda i Sulejmana, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle, i Mi smo bili svjedoci suđenju njihovu/78/. i učinismo da Sulejman pronikne u to, a obojici smo mudrost i znanje dali. I potčinismo planine i ptice da s Davudom Allaha hvale: to smo Mi bili kadri učiniti. /79/ I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi sa neprijateljem, pa zašto niste zahvalni?" /80/ A Sulejmanu vjetar jaki potčinismo, po zapovjedi njegovoj je puhao prema zemlji koju smo blagoslovili; a Mi sve dobro znamo, /81/ i šejtane neke da zbog njega rone, a

radili su i poslove druge, i nad njima smo Mi bdjeli."/82/

Riječ znači "napasanje", ali isključivo noću. Spomenuti usjev je grožđe (vinograd) čiji su grozdovi lijepo izgledali. Ibn-Džerir prenosi od Ibn-Mes'uda da u vezi s riječima Uzvišenog:

"I Davuda i Sulejmana, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle" kaže: "Vinograd čiji su grozdovi porasli pa uništeni bili." Davud je presudio da ovce pripadnu vlasniku vinograda dok je Sulejman, a.s., zastupao drugačije mišljenje. Vinograd treba predati vlasniku stoke i on će voditi brigu o njemu sve dok ga ne dovede u prvobitno stanje. Stoku treba predati vlasniku tog vinograda i on će se njome koristiti dok vinograd ne bude vraćen u prvobitno stanje, a onda će i vinograd i stoka biti predani svojim vlasnicima, na što upućuju riječi Uzvišenog: **"I učinismo da Sulejman pronikne u to."** Tako je Allah, ne koreći Davuda, pohvalio Sulejmana, kako to reče Hasan el-Basri. Odgovarajući Ejas bin Muaviji, koji je tražio odgovor i koji je plačući došao Hasan Basriji, upitao ga je: "Šta te je uplakalo?" Odgovorio je: "Do mene je doprlo da će čovjek koji nakon uloženog truda presudi i pogriješi u Džehennem. Onaj koga nadvladaju strasti, također će u Džehennem, dok će čovjek koji nakon uloženog truda pogodi biti dženetlija." Hasan Basrija na to je odgovorio: "U Allahovom prezentovanju vijesti o Davudu i Sulejmanu, neka je na njih spas, i poslanicima je osuda suprotstavljenosti govora tih ljudi riječima poslanika." Uzvišeni kaže:

"I Davuda i Sulejmana, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle, i Mi smo bili svjedoci suđenju njihovu." "Ne pokudevši Davuda, Allah je pohvalio Sulejmana", kaže Hasan Basri nastavljajući: "Allah je odista sudijama stavio u obavezu tri stvari: da riječi Allahove ne prodaju u besćenje, da kod suđenja ne slijede strasti i da se zbog Allaha nikoga ne boje", a zatim je proučio:

"O Davude, Mi smo Te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudij ljudima po pravdi i ne povodi se za strašću, da te ne odvede sa Allahova puta."/38:26/

Uzvišeni kaže: **"Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene."/5:44/**

Uzvišeni kaže: **"Ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi."/5:44/** Ja velim: Svi Božiji poslanici neka je na njih spas, nepogrešivi su, a od Uzvišenog Allaha imaju podršku, i u tome nema nikakvog razilaženja među pravom ulemom, kako selefijama tako i onima koji su došli iza njih. Što se tiče drugih, mimo Božijih poslanika, u Buharijinom "Sahihu" preneseno je od Amr bin Asa da je rekao: "Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /185/ 'Kada sudija uloži sav trud, pa pravilno presudi, ima dvije nagrade. Međutim, kad uloži sav trud, pa pogriješi, ima jednu

nagradu." Ovaj hadis zapravo je odgovor na Ijasovo pogrešno shvatanje koje se sastoji u tome da će kadija kada idžtihadi pa pogriješi u džehenem, a Allah najbolje zna. U "Sunenima" stoji: 186 "Imaju tri vrste sudaca: jedan će u Džennet, a dvojica u Džehennem. Čovjek koji zna istinu i sudi po njoj će u Džennet, a onaj koji ljudima sudi ne poznavajući stvari će u Džehennem, a čovjek koji zna istinu, a sudi suprotno istini će isto tako u Džehennem."

Riječi Uzvišenog:

"I potčinismo planine i ptice da s Davudom Allaha hvale..." I to zbog lijepog Davudovog glasa kojim je učio Zebur. Kada bi zaučio njime, ptice bi u zraku zastale i pratile Davuda. Zbog toga kada bi Božiji Poslanik, s.a.v.s., prošao pored Ebu-Musa el-Ešarija dok bi on noću učio Kur'an - a glas mu je bio tako lijep - Božiji Poslanik bi stao, odslušao njegovo učenje pa rekao: /187/ "Ovome je data jedna od frula Davudove porodice" (tj. lijep glas). "Ebu-Musa el-Ešari bi rekao: "Da sam znao, Božiji Poslanice, da ćeš slušati, tebi bi učenje još više uljepšao."

Riječi Uzvišenog:

"I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi s neprijateljem." Znači izrada oklopa, kako to Uzvišeni veli:

"Učinili da mu mekano gvožđe bude. Pravi široke pancire i čestito ih pleti." /34:10-11/ Zbog toga Uzvišeni veli: **"Da vas štite u borbi s neprijateljem."**

Znači u bici. **"Pa zašto niste zahvalni?"** Tj. Allah vas je obasuo blagodatima time što je Svoga roba Davuda nadahnio i samo zbog vas ga tome podučio.

Riječi Uzvišenog: **"A Sulejmanu vjetar jaki poslušnim učinismo."** Tj. Sulejmanu snažni vjetar učinismo.

"Po zapovijedi njegovoj puhao je prema Zemlji koju smo blagoslovili." Tj. po zemlji Siriji.

"A mi sve dobro znamo." Sulejman, a.s., imao je drveni čilim na koga bi stavljeno sve što mu je bilo potrebno za državne poslove, a koga je nosio vjetar gdje je htio, a kome su hlad pravile ptice, čuvajući ga od žege; i spuštao bi se i iskrcavao svoj teret i svitu.

"I Mi smo dali da mu služe: 'Vjetar, koji je prema zapovijedi Njegovoj blago puhao onamo kuda je On htio.'" Uzvišeni veli: "A Sulejmanu, vjetar, ujutro je prevaljivao rastojanje od mjesec dana, a navečer rastojanje od mjesec dana." Govor Uzvišenog:

"...i šejtane neke da zbog njega rone", tj. u vodi vadeći bisere i dragulje i tome slično. **"A radili su i poslove druge."** Izgradnju i ronjenje.

"I nad njima smo Mi bdjeli", tj. Allah ga je čuvao da mu ni jedan šejtan ne učini nešto loše. Sve je bilo potčinjeno Sulejmanu, a.s., i pod njegovom upravom i niko se ne bi osmjelio da mu se približi. On je Allahovim izunom njima upravljao, koga je htio - oslobađao je, a koga je htio - lišavao je slobode.

* وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٨٣﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ ﴿٨٤﴾

I Ejubu se, kada je Gospodaru svome zavapio: "Mene je nevolja snašla, A Ti si od milostivih najmilostiviji", /83/ odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, porodicu njegovu, i uz njih još toliko, i da bude pouka onima koji su Nama pokorni. /84/

Uzvišeni spominje Ejuba, a.s., i iskušenja koja su ga zadesila u imetku, tijelu i djeci. Imao je dosta jahaćih životinja, usjeva, djece i ugodnih lijepih kuća. U svemu nabrojanom iskušavan je i sve je izgubio. Tijelo mu je bilo obolilo od elefantijazisa (lepre), izuzev srca i jezika kojima je veličao Uzvišenog Allaha. Božiji Poslanik, s.a.v.s., kazao je: /188/ "Najgora iskušenja od ljudi imat će Božiji poslanici, zatim dobri ljudi, pa najuzoritiji." Božiji poslanik Ejub, a.s., bio je oličenje sabura, i on se navodi kao primjer strpljenja. Jezid bin Mejsere kazao je: "Kada je Allah stavio Ejuba, a.s., na kušnju gubljenjem porodice, imovine i djece ne ostavivši ništa što bi pomena dostojno bilo, Ejub, a.s., rekao je: - Gospodaru svih gospodara, Tebe Koji si mi dobro učinio - hvalim. Dao si mi bogatstvo, porod, tako da je moje srce potpuno bilo obuhvaćeno time. Sve si to od mene uzeo i srce mi očistio. Između mene i Tebe nema nikakvih prepreka. Kada bi moj neprijatelj Iblis znao šta si učinio, pozavidio bi mi."

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Abdullah bin Ubej bin Umejra: Ejub, a.s., imao je dva brata koji su jednog dana došli, ne mogavši da mu se približe, zbog toga što je Ejub a.s., zaudarao. Počeli su izdaleka, pa je jedan drugom kazao: "Da je Allah Ejubu namijenio dobro, ne bi ga ovim iskušavao." Njihove riječi su jako uznemirile Ejuba, a.s., tako kako nikada nije bio uznemiren. Rekao je: "Ja Rabbi, ako Ti znaš da nikada nisam proveo noć sit, a da sam znao da neko ima gladan, potvrdi mi to." S neba je to potvrđeno i njegova dva brata su to čula. Zatim je kazao: "Ja Rabi, ako Ti znaš da nikada nisam imao dvije košulje, a da sam znao da ima neko go, potvrdi mi." Potvrđeno je s nebesa, a njegova dvojica braće su to čula. Padnuvši ničice na sedždu kazao je: "Moj Allahu! Tako mi Tvoje moći, neću podići glavu dok ovo od mene ne otkloniš." I nije digao glavu sve dok to od njega nije bilo otklonjeno.⁴⁵⁴

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Abbasa koji kaže: Allah je Ejuba, a.s., zaodjenuo džhenetskim ogrtačem, pa se Ejub malo udaljio i sjeo u stranu. Došla je

⁴⁵⁴ Ja sam rekao: "Na to kazuju riječi Uzvišenog: 'I nevolju mu, koja ga je morila otklonismo.'"

njegova žena i ne poznavši ga upitala: "Gdje je otišao ovaj bolesnik koji bijaše ovdje, možda su ga psi ili pak vuci raznijeli?" S njim je tako razgovarala a onda on reče: "Teško Tebi, ja sam Ejub." "Božiji robe ismijavaš se sa mnom", reče ona. "Teško Tebi, ja sam Ejub, Allah mi je povratio tijelo."

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ebu-Hurejrea da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: /189/ "Pošto je Allah, dž.š., izliječio Ejuba, sručio je na njega zlatne skakavce koje je Ejub uzeo i stavljao u svoju odjeću. Rečeno mu je: "O Ejube, zar se nisi zasitio?" On je odgovorio: "Gospodaru, a ko se može zasititi Tvojom milošću." Tekst hadisa nalazi se kod Buharije i Muslima o čemu će biti govora na drugom mjestu. Govor Uzvišenog: **"...i vratismo mu milošću Našom, porodicu njegovu, i uz njih još toliko."** Mudžahid je rekao da mu je rečeno: "O Ejube, tvoja porodica je zbog tebe u Džennetu, i ako ti hoćeš, vratit ćemo te njima. Ako pak hoćeš, zbog tebe ćemo ih ostaviti u džennetu, a tebi ćemo njih onoliko koliko ih je bilo nadoknaditi? Odgovorio je: "Ne, ostavite ih u Džennetu." Zbog njega su ostavljeni i u Džennetu, a na dunjaluku mu je nadoknađen isti broj čeljadi.

Govor Uzvišenog: **"I da bude pouka"**, tj. to smo učinili kao milost Allahovu prema Ejubu. **"...onima koji su Nama pokorni."** U strpljivosti Ejuba smo učinili uzorom da oni koji su izloženi iskušenjima ne pomisle da im to činimo da bi ih ponizili i da zbog strpljivosti spram Allahovih određenja ne bi prebacivali Ejubu, a.s. U tome što Allah Svoje robove stavlja na muke i iskušenja, univerzalna je mudrost.

وَأَسْمِعِلَ

وَأُدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلُّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿٨٥﴾ وَأَدْخَلْتَهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٦﴾

"I spomeni Ismaila, i Idrisa, i Zulkifla, a svi su oni bili strpljivi." /85/ "I uvedosmo ih u milost Našu, oni doista bijahu dobri." /86/

Ismail je sin Ibrahima. Neka je na obojicu spas. Naprijed, u suri "Merjem" bilo je govora o njemu, a također i o Idrisu, a.s. Međutim, što se tiče Zulkifla, iz konteksta je očito da je on kompariran, uporedo pomenut kao poslanik sa ostalim poslanicima. Drugi kažu da je on bio dobar čovjek, pravedan vladar i pravedan sudac. Na ovakvim razmišljanjima se zaustavio Ibn- Džerir, a Allah najbolje zna.

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْضِبًا فَظَنَّ

أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي

كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُجَيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾ وَرَكَبْنَا الْبُرْجَانَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

"I spomeni Zunnuna, kada srdit ode i pomisli da ga nećemo usmrtniti, pa poslije u tminama zavapi. Nema boga osim Tebe, Uzvišen neka si! Ja sam, zaista, bio od onih koji su nasilje učinili!" /87/ "Pa mu se odazvasmo i tegobe ga spasimo; eto tako Mi spašavamo vjernike." /88/

Ovaj slučaj pominje se u suri "Es- Saffat" i u suri "Nun". Junusa, sina Metta (Mateja), Allah je poslao stanovnicima njegova grada Nineve, a to je jedno mjesto u Mosulu (Irak). Pozivao ih je da vjeruju u Allaha, a oni su odbili, kočoperivši se u svom nevjerovanju. Ljuteći se na njih, otišao je od njih, obećavši da će ih stići kazna nakon tri stvari. Pošto se njegova prijetnja obistinila, bili su uvjereni da poslanik ne zaobilazi istinu. Sa svojom djecom, stokom izišli su u pustinju i razdvojili majke od djece. Nakon toga su se skrušeno molili Uzvišenom Allahu. Deve i njihova mladunčad su njakala, krave i telad ričali, ovce i jagnjad blejale, pa je Allah od njih otklonio kaznu.

Uzvišeni Allah kazao je:

" Zašto nije bilo nijednog grada koji je povjerovao i kome je vjerovanje njegovo koristilo, osim naroda Junusova, kome smo, kada je povjerovao, sramnu patnju u životu na ovome svijetu otklonili i život mu još izvjesno produžili?" /10:98/

Što se tiče Junusa, a.s., on je otišao i zajedno sa narodom se ukrcao u lađu i isplovio sa njima. Bojali su se da se ne utope, pa su izglasali da se čovjeka na koga izborom padne kocka trebaju osloboditi.

Kocka je pala na Junusa, a.s., pa su odbili da on bude taj. Stvar su ponovili i kocka je ponovo pala na Junus, a.s., pa su i to odbili. I treći su put ponovili, pa je opet kocka pala na njega. Uzvišeni Allah rekao je:

"I baci kocku, i kocka na njega pade" /37:141/, tj. izbor je pao na njega, pa je Junus, a.s., ustao, skinuo odjeću i bacio se u more. Ibn-Mes'ud kaže:

"Allah je poslao ribu iz zelenog mora koja je prekrstarila mora da bi došla i progutala Junusa, a.s., kada se bacio iz lađe. Allah je nadahnua ribu da mu ne jede meso i da mu kosti ne drobi, i da joj Junus nije opskrba, kao i da će njena utroba za njega biti zatvor. Govor Uzvišenog:

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ

"I spomeni Zunnuna, kada srdit ode i pomisli da ga nećemo usmrtniti", tj. Zunnun vlasnik ribe, to je Junus, a.s., koji je otišao ljut od svog naroda

napustivši ih zbog toga što mu vjerovali nisu. Ukrcao se na lađu i pošto je kocka pala na njega bacio se u more, pa ga je riba progutala. Mišljenja je bio da ga Uzvišeni Allah u utrobi ribe neće stisnuti. A ovo mišljenje o Allahu je lijepo, a to je da mu sigurno neće odrediti smrt i da će ga iz utrobe ribe izbaviti. Kao da je to shvatio u značenju Božije odredbe, jer Arapi kažu da glagoli **قَدَرَ** **قَدَرَ** imaju isto značenje. Jedan pjesnik veli:

"Nema povratka vremenu koje je prošlo, Uzvišeni si, a ono što odrediš - tako i bude."

A kaže Uzvišeni: **فالتقى الماء على أمرٍ قد**
"I vode su sastale kako je određeno bilo", tj. kako je presuda pala. /54:12/.

Govor Uzvišenog: **"Pa poslije u tminama zavapi."** Ibn-Mes'ud kaže da je tmina utroba ribe, morska tmina i noćna tmina, što također prenose i Ibn-Abbas i drugi. Riba ga je odnijela prevaljujući mora dok nije došla do najnižih morskih predjela gdje je Junus čuo šum, pa će u sebi reći: "Šta je ovo?" Premda je u utrobi bio, Allah mu je objavio da je to tespih koji čine morske životinje. Tada je izgovorio: **سبحانك إني كنت من الظالمين** **"Nema Boga osim Tebe, Uzvišen neka si! Ja sam, zaista, bio od onih koji su nasilje učinili!"** Tespih Junusa, a.s., čuli su meleki, pa su povikali: "Gospodaru naš, mi glas slabašan u zemlji neznanjoj čujemo." **"To je moj rob Junus, pogriješio je prema meni, pa sam ga u more u utrobu ribe smjestio."** Meleki su rekli: "Je li to onaj dobri čovjek od kojeg Ti je svakog dana i noći stizalo dobro djelo?" **"Jeste"**, bio je odgovor Uzvišenog. Zatim su se meleki zauzeli za Junusa, a.s., pa je Allah naredio da ga riba izbaci na obalu, kako to Uzvišeni veli: **"...a bio je bolan."**⁴⁵⁵

Govor Uzvišenog: **فاستجبنا له ونجيناه من الغم**
"...odazvasmo se i tegobe ga spasismo", tj. izbavismo ga iz utrobe ribe i tmina.

و كذلك نجى المؤمنين **"Eto tako Mi spašavamo vjernike"**, tj. kada u poteškoći mole ovom dovom i kada Nam se obrate, a pogotovo prilikom belaja i nedaća. Podsticanje na učenje ove dove prenesena je od Muhammeda, a.s.

Imam Ahmed prenosi od Sa'da bin Vekkasa nakon što je spomenuo što se desilo između njega i Osman bin Affana..., da prenosi od Poslanika, a.s., koji je rekao /190/ ...obraćanje Zunnuna kada je u utrobi ribe bio:

لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين **"Nema Boga osim Tebe, hvaljen neka si, a ja sam se, zaista, ogriješio prema sebi."** Ovom dovom nikad se musliman neće svome

Gospodaru obratiti za nešto da mu dova neće biti uslišena. Hadis prenose Tirmizi i Nesai.

Premda je ova dova specifično dova Junusa, a.s., ona je općenito i dova svih vjernika i ona je ujedno Allahov šart onome ko se njome Allahu obraća, što se da zaključiti iz hadisa kojeg prenosi Ibn-Džerir od Sa'd bin Ebi-Vekasa, pa sve do Božijeg Poslanika, a u kojem stoji: /191/ "Najuzvišenije Allahovo ime kojim kada se nešto moli bude uslišeno, i kojim kada se nešto traži bude ispunjeno, dova je Junusa bin Mateja ..."

وَرَكِبْتَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٩١﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ الْيَمِينَ وَأَصْلَمْنَا لَهُ لُجُؤَهُ فَانجَاهُ كَانُوا يَسْرِعُونَ فِي الْحَيَرِ وَيَدْعُونَنَا رِعْبًا وَرَهْبًا وَأَكْأَلْنَا كَحْشَعِينَ ﴿٩٠﴾

"I (spomeni) Zekerijjaa, kada pozva Gospodara svoga: 'Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama, a Ti si Najbolji Nasljednik!' Pa smo mu se odazvali i poklonili mu Jahjaa i izlječili mu ženu." /89/. "Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni." /90/.

Uzvišeni govori o Svom robu i Svom Poslaniku Zekerijjau. Tražio je da mu Allah podari dijete koje će poslije njega poslanikom biti. Kazivanje je opširnije prezentovano na početku sure "Merjem", a također i suri "Ali-Imran" nego što je to ovdje:

"Kada pozva Gospodara svoga", tj. krijući od naroda svoga:

"Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama", tj. nemam djeteta niti nasljednika koji će me poslije smrti u narodu naslijediti. **"A Ti si Najbolji Nasljednik!"** Ova Zekerijjaova dova i pohvala Allahu, dž.š., u skladu je s onim što traži.

Govor Uzvišenog:

"Pa smo mu se odazvali i poklonili mu Jahjaa i izlječili mu ženu", tj. žena mu je nerotkinja bila, pa je dijete rodila.

"Oni su se trudili da što više dobra učine." Tj. radeći djela koja predstavljaju pokornost Allahu, dž.š., i koja Mu približavaju. **"I molili su Nam se u nadi i strahu"**, tj. nadajući se Božijoj nagradi, a bojeći se i strahujući od Njegove kazne.⁴⁵⁶

"I bili su prema Nama ponizni." Skrušenost je strah neophodan srcu i koji srce nikada ne napušta. Kaže se: **"ponizni"**, tj. skrušeni, ponizni vjernici, oni koji vjeruju što je Allah objavio, a sve ovo su sinonimi ispravni i približnog su značenja.

⁴⁵⁵ Rekao bih da je ovo što prenosimo izvedeno iz hadisa u kojem ima jedna anonimna osoba (medžhul). Hadis je merfu' i prenosi ga Muhammed bin Ishak od Ebu-Hurejra, a džehalet (anonimnost) u tome je što Muhammed bin Ishak prenosi od onoga ko mu je pričao ali on tu osobu nije imenovao, a ta osoba prenosi od Abdulla bin Rafia, a ovaj od Ebu - Hurejra, sve do Allahovog Poslanika.

⁴⁵⁶ Ja sam konstatovao: "Zbog toga je dova: 'Ja Rabbi, Gospodaru, nisam Te obožavao iz straha od Džehennema, niti iz čežnje za Džennetom', zabluda."

وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا
وَأَبْنَاءَ آيَةٍ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾

"A i onu koja je sačuvala djevičanstvo svoje, u nju život udahnusmo, i nju i sina njezina znamenjem svjetovima učinismo." /91/.

Ovako Uzvišeni navodi slučaj Merjeme i njenog sina Isa, a.s., identificirajući ga i poredeći sa slučajem Zekerijaa i njegovog sina Jahjaa, a.s. Navodi slučaj Zekerijaa, a.s., pitajući kako da starac i starica rode dijete, te spominjući čudniji slučaj Merjeme, a to je dolazak na svijet djeteta bez oca - muškarca.

Uzvišeni veli: **"A i onu koja je sačuvala djevičanstvo svoje"**, tj. od prljavštine kako to Uzvišeni veli u suri "Et-Tahrim":

"Merjemu, kćer Imranovu, koja je nevinost svoju sačuvala, a mi smo udahli u nju život." /66:12/ "I nju i sina njezina znamenjem svjetovima učinismo", tj. dokaz da Uzvišeni Allah svime gospodari i da stvara što želi. Kada nešto zaželi, samo kaže: "Budil!", i ono biva, shodno riječima Uzvišenog **"I zato da ga učinimo znamenjem ljudima." /19:21/ "Svjetovima"**, tj. džinima i ljudima.

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ
فَاعْبُدُونِ ﴿٩١﴾ وَنَقَطُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلِيَّاسٍ رَجُوعُونَ ﴿٩٢﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ
مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَكْفُرْ أَلَسِعِيهِ وَإِنَّا لَهُ لَكَاتِبُونَ ﴿٩٣﴾

"Doista, ova vaša vjera - jedna je vjera, a Ja sam - vaš Gospodar, pa Meni robujete!" /92/ "I oni su se između sebe u vjeri podvojili, a svi će se Nama vratiti." /93/ "Ko bude dobra djela činio i uz to vjernik bio, trud mu neće lišen nagrade ostati, jer smo ga sigurno Mi pribilježili." /94/

"Doista, ova vaša vjera - jedna je vjera." Riječi su: čestica "inne" "ismu inne", a riječ je "haberu inne". Ovaj vaš Šerijat kojeg sam vam objasnio jedan je šerijat.

Riječi Uzvišenog: **"Jedna je Prava vjera"**, objekat su stanja zbog čega Uzvišeni veli:

"A Ja sam vaš Gospodar, pa Meni robujte."

"O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite, jer Ja dobro znam što vi radite. Ova vaša vjera, jedna je, a Ja sam Gospodar vaš, pa Me se bojte!" /23:51, 52/ Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /192/ "Mi, skupina poslanika, djeca smo jednog oca, vjera nam je jedna." To znači da je cilj obožavanje samo Jednog Allaha,

Koji sudruga nema, a uz različite vjeruzakone Njegovih poslanika.

"I oni su se između sebe u vjeri podvojili."

Tj. spram poslanika narodi su se različito ponašali, od onih koji vjeruju do onih koji negiraju, zbog čega Uzvišeni veli: **"A svi će se Nama vratiti."** Tj. na Danu sudnjem svako prema djelu svome, bilo ono dobro ili loše, zbog čega Uzvišeni veli:

"Ko bude dobra djela činio i uz to vjernik bio", tj. srce mu je vjeru prihvatilo a djelo Mu dobro **"Trud mu neće lišen nagrade ostati"**. Slične su i riječi Uzvišenog: **"Mi doista nećemo dopustiti da propadne nagrada onome koji je dobra djela činio."** Tj. nepravda mu ni koliko trun neće biti učinjena, zbog čega Uzvišeni veli: **"Jer smo mu sigurno Mi pribilježili."** Tj. sva njegova djela će upisana biti i ništa od djela mu izgubljeno neće biti.

وَحَرِّمْنَا عَلَى قَوْمِهِ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا فُجِّتِ
يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٦﴾ وَأَقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ
فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَرُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيَّائِنَا فَذَكَّرْنَا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ
هَذَا لِكُلِّ ظَالِمٍ ﴿٩٧﴾

"A dopušteno nije da se stanovnici bilo kojeg naselja koje smo Mi uništili vrate!" /95/ "I kad se otvore Je'džudž i Me'džudž i kad se ljudi budu niz sve strmine žurno spuštali." /96/ "I približi se Istinita prijetnja, tada će se pogledi nevjernika ukočiti. Teško nama, mi smo prema ovome ravnodušni bili, mi smo sami sebi nepravdu učinili!" /97/.

Uzvišeni veli: **"A dopušteno nije da se stanovnici bilo kojeg naselja."** Ibn-Abbas veli da to znači: da je nužno tj., da je određeno da stanovnici bilo kojeg naselja, koji su stradali, biti na ovaj svijet vraćeni prije Dana sudnjeg. Ovako su ovo protumačili Ibn-Abbas, Ebu-Džafer el-Bakir, Katade i drugi.

Riječi Uzvišenog:

"I kada se otvore Je'džudž i Me'džudž", a oni su loze Nuha, a.s., tačnije potomci Jafisa, oca Turkmena.

"I kad se ljudi budu niz sve strmine žurno spuštali", tj. ka fesadu žurno hitali. Riječ "hadeb" znači "uzvisina". Ovo je njihovo svojstvo u stanju u kojem budu uzlazili je njihovog izlaska, a onaj koji sluša ove riječi zamišlja prizor kao da je očevidac svega toga.

"I niko te neće obavijestiti kao Onaj Koji zna." /35:14/ Ovo je znanje Sveznajućeg Koji zna što je bilo i što će biti, Onoga Koji zna gajb nebesa i Zemlje, i nema drugog boga osim Njega.

Imam Ahmed prenosi od Nuvvas bin Semana el-Kilabija da je rekao: /193/ "Jednog jutra u osvit zore Božiji Poslanik, s.a.v.s., govorio je o Dedžalu.

Govoreći, spuštao je i dizao glas tako da smo pomislili da je Dedžal u prikrajku palmovika. Rekao je: 'Ja za vas strahujem mimo Dedžala. Ako se pojavi, a ja budem među vama, ja ću ga bez vas pobiti dokazima. A ako se pojavi, a ja ne budem među vama, svaki čovjek će biti sebi branilac. A Allah je Branitelj i Zastupnik svakog muslimana poslije Mene. Dedžal je mladić čorav, kratke kovrdžave kose. Pojaviti će se na putu između Sirije i Iraka. Otvraćat će od Pravog puta desno i lijevo. O Božiji robovi, budite čvrsti.' Upitali smo: 'Božiji Poslaniče koliko će ostati na Zemlji?' Odgovorio je: 'Četrdeset dana, dan kao godina, dan kao mjesec, dan kao sedmica, a ostali dani trajat će koliko i vaši dani.' Upitali smo: 'O Božiji Poslaniče, taj dan što traje kao godinu, da li nam je dovoljan u tom danu namaz jednog dana i noći?' 'Ne, nego mu odredite vrijeme.' Upitali smo: 'O Božiji Poslaniče, kojom brzinom će se kretati po Zemlji?' Odgovorio je: 'Poput kiše koju vjetar nosi. On će doći jednoj grupi ljudi, pa će ih pozvati, a oni će mu se odazvati. Naredit će nebu i ono će kišu liti i Zemlji, koja će biljem obrasti. Ispred njih će prolaziti njihova stoka visokih grba, vitkih strukova i nabreklih vimena. I doći će grupi ljudi i pozvati ih. Oni će odbiti njegov poziv. Slijedit će ga njihovi imeci, osvanut će gladu pogođeni, ništa im od imetaka njihovih neće ostati. Dedžal će proći pored ruševine, pa će joj reći: 'Izbaci svoje zakopano blago!', pa će ga to blago slijediti poput pčela kada slijede matice. Naredit će da se dovede čovjek i da se ubije. Udarit će ga sabljom i raspolutit će ga na dva dijela. Zatim će ga pozvati i on će mu doći. Dok oni budu u takvom stanju u tom će Uzvišeni Allah poslati Isaa, sina Merjeminog, i on će stići kod bijele munare istočno od Damaska, umotan u dvije obojene haljine, s rukama naslonjenim na krila dvaju meleka. Slijedit će Dedžala, stiće ga i ubit će ga kod istočnih vrata Ludda. Dok oni budu u takvom stanju Uzvišeni Allah će objaviti Isau, sinu Merjeminom, neka je na njega spas: 'Izveo sam Ja Robove moje protiv kojih se nećeš moći boriti, pa skloni ti moje robove na Tur!' Pa će Uzvišeni Allah poslati Je'džudža i Me'džudža, kako to On kaže: 'I kad se ljudi budu niz sve strmine žurno spuštali.' /21:96/ Isa, a.s., i njegovi ashabi će se obratiti Uzvišenom Allahu, pa će Allah na njihove vratove crve poslati, te će rastrgani osvanuti poput jedne duše usmrćene. Isa, a.s., i njegovi ashabi će se spustiti sa brda, a na Zemlji neće naći ni jednu kuću koju nije ispunio njihov smrad,⁴⁵⁷ zadah njihovih leševa. Isa, a.s., i njegovi ashabi će se obratiti Uzvišenom Allahu pa će im Allah poslati ptice poput devinih vratova koje će ih nositi i baciti tamo gdje to bude Allahova volja."

Ibn-Džerir prenosi od Ka'ba i drugih, a koji kaže: /194/ "Ptice će ih baciti u Mehil." Ibn-Džabir kaže: "Ja sam upitao: "O Ebu-Jezide, gdje je Mehil?" Odgovorio je: "Tamo gdje Sunce izlazi." Kazao je: "Allah će poslati

kišu koje će padati četrdeset dana, od koje neće ostati kuće, kako one zidane od blata tako i one pravljene od kostrijeti. Sparat će Zemlju, tako da će Zemlja ostati poput ogledala, gola ledina. Zemlji će biti rečeno: 'Neka tvoji plodovi isključaju i neka se bereket tvoj poveća.' Tada će skupine ljudi jesti šipak, tražeći hlad pod njegovom korom. Mlijeko će biti blagoslovljeno tako da će deva muzara biti dovoljna za veliku skupinu ljudi, krava muzara bit će dovoljna za ogranak plemena, a ovca muzara za jednu porodicu. Dok oni budu u takvom stanju, Allah će poslati prijatan vjetar koji će uzeti ispod pazuha i izvaditi dušu svakom muslimanu - ili je rekao vjerniku: 'Najgori ljudi ostat će javno općiti poput magaraca i nad njima će nastupiti sudnji čas.'" Hadis navodi Muslim dok ga Buharija ne prenosi. Hadis uz ostale autore "Sunena" prenosi Muslim preko Abdurahmana bin Jezida bin Džabira. Tirmizi za ovaj hadis kaže da je hasen sahih.

U hadisu je potvrđeno /195/ da će Isa, sin Merjemin, hodočastiti drevni hram. Imam Ahmed kaže, prenoseći od Ebu-Seida, koji kaže da je Božiji Poslanik rekao: /196/ "Kaba će sigurno biti hodočašćena i kod nje će biti objavljena umra i poslije pojave Je'džudža i Me'džudža." Hadis prenosi samo Buharija.

Govor Uzvišenog: **"I približi se Istinita prijetnja."** Tj. Dan proživljavanja kada se ovakva stanja i potresi dogode približit će se i nastupiti Dan sudnji. Nevjernici će reći: "Ovo je dan teški", zbog čega Uzvišeni veli:

"Tada će se pogledi nevjernika ukočiti", tj. od strahote silnih događaja koje budu vidjeli:

"Teško nama, mi smo prema ovome ravnodušni bili", tj. na dunjaluku **"Mi smo sami sebi nepravdu učinili."** Priznat će sebi učinjenu nepravdu, premda im to priznanje neće koristiti.

إِنَّكُمْ وَمَنْعَبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ
 أَنْتُمْ لَهَا وَرِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَؤُلَاءِ آلَ اللَّهِ مَا وَرَوْهَا وَلَا فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾
 لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ
 أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾ لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا أُشْنِهَتْ
 أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَرَقُ الْأَكْبَرُ وَيَتَلَقَّوْنَهُمُ الْمَلَائِكَةُ
 هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾

"I vi, i oni kojima se, pored Allaha, klanjate, bit ćete gorivo u Džehennemu, a u nj ćete doista ući. /98/ Da su oni bogovi, ne bi u nj ušli, i svi će u njemu vječno boraviti." /99/ "U njemu će prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosno neće čuti." /100/ "A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali, oni će od

⁴⁵⁷ "Ez-zuhm" zadah je nečistoće i zadah debelog mesa koje se raspada.

njega daleko biti." /101/ "Huku njegovu neće čuti, i vječno će u onom što im budu duše željele uživati" /102/ "neće ih brinuti najveći užas, nego će ih meleki dočekati: 'Evo, ovo je vaš Dan, vama obećan!'" /103/

Uzvišeni govori obraćajući se Mekelijama mušricima plemena Kurejš i onima koji se u obožavanju kipova približe njihovoj vjeri:

"I vi, i oni kojima se, pored Allaha, klanjate, bit ćete gorivo u Džehennemu." Tj. ono što će gorjeti u Džehennemu. Govor Uzvišenog: **"A u njegov ćete doista ući."** Riječ znači "ući ćete".

"Da su oni bogovi, ne bi u njegov ušli." Tj. da su kipovi uistinu božanstva, sa svojim obožavateljima u Vatru ne bi ušli.

"I svi će u njemu vječno boraviti", tj. svi će u Džehennemu završiti ostati:

"I u njemu prigušeno uzdisati, u njemu ništa radosno neće čuti", kako to Uzvišeni veli:

"U njemu će teško izdisati i uzdisati." /11:106/ Riječ (zefir) je "izdisanje" a (šehik) "udisanje".

Govor Uzvišenog: **"A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali"**, tj. milost i sreću **"...oni će od njega daleko biti"**, tj. od Džehennema, a to zbog toga što su u Allaha i Poslanika vjerovali, te zbog dobrih djela koja su na dunjaluku radili, kako to Uzvišeni veli:

"Zar nagrada za dobro učinjeno djelo može biti nešto drugo do dobro?" /55:60/ Tj. kao što su dobra djela na dunjaluku činili, Allah će njima lijepu nagradu na ahiretu dati i od kazne ih spasiti.

Uzvišeni veli: **"Huku njegovu neće čuti."** Tj. njegovo paljenje tjelesa. Govor Uzvišenog:

"I vječno će u onom što im budu duše željele uživati." Od neprijatnosti i nevolja će pošteđeni biti. A sve što žele i što im je milo bit će im priušteno.

To su Allahovi miljenici, koji će sirat-čupriju takvim hodom koji je od munje brži proći, dok će nevjernici na njoj klečeći ostati. Ono što je spomenuto u ajetu broj 98, u to ne spadaju oni koji su obožavani a nisu bili zadovoljni time, kao što su meleki, Uzeir, Isa, Merjem i drugi koji su obožavani, a nisu bili zadovoljni time i od toga su tražili zaštitu od Allaha, dž.š.

Govor Uzvišenog: **"Neće ih brinuti najveći užasi."** O ovome je rečeno dosta toga, a rečeno je da će to biti kada Vatra džehennemaska poklopi njegove stanovnike.

"Nego će ih meleki dočekivati:

"Evo ovo je vaš Dan, vama obećan" tj. po Danu njima obećanom meleki će ih viješću obradovati.

"Evo, ovo je vaš Dan, vama obećan." Tj. iščekujte ono što će vas sretnim učiniti.

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِّيلِ
لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ يُعِيدُهُ وَعَدْنَا عَلَيْكَ النَّارَ كَمَا فَعَلْنَا

"Onoga Dana, kad smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje, onako kako smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti, to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri to učiniti." /104/.

Uzvišeni veli da je ovo to što će se na Danu sudnjem dogoditi: **"Onoga Dana, kad smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje"**, shodno riječima Uzvišenog:

"Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati, a čitava Zemlja na Sudnjem danu u šaci će Njegovoj biti, a nebesa će u desnici Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim." /39: 67/

Buharija, Allah mu se smilovao, prenosi od Ibn-Omera, a ovaj od Božijeg Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: /197/ "Odista će na Danu sudnjem sve zemlje i nebesa u Allahovoj desnici biti." Hadis na ovaj način prenosi samo Buharija, Allah mu se smilovao. Prenoseći od Ibn-Abbasa, Ibn Ebi-Hatem kaže: "Allah će sedam nebesa i sva živa stvorenja na njima smotati, kao i sedam zemalja i sva živa stvorenja koja su na njima. Svojom desnicom to sve će učiniti. To će u Njegovoj ruci biti kao zrna gorušice.

Govor Uzvišenog: **"Kao što se smota list papira za pisanje."** Ibn-Abbas rekao je: "Sidžil" (list) u osnovi je "stranica". Takvo mišljenje zastupa i Ali bin Talha, a od Talhe to mišljenje prenosi Avff. O tome tekstualno govori i Mudžahid, Katade i drugi, a za to mišljenje se opredijelio i Ibn-Džerir, jer je ono opće priznato u jeziku. Shodno tome ono znači: "Onoga Dana, kad smotamo nebesa kao što se smota list papira preko onoga što je napisano", jer riječ "knjiga" ovdje je u značenju "ono što je napisano", a prijedlog "li" u značenju je "ala" shodno riječima Uzvišenog:

"I njih dvojica poslušajte i kad ga On čelom prema Zemlji položi." /38:103/ Tj. doslovno: "na čelo", tj. čelom, a za ovo u arapskom jeziku ima još primjera, a Allah najbolje zna.

"Onako kako smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti, to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri da to učinimo."

Ovto znači da će se to neizostavno dogoditi. To je Dan kada će Allah sva stvorenja povratiti i iznova ih stvoriti kao što ih je prvi put stvorio, i On je kadar da ih iznova stvori. To će se nužno desiti, jer, kratko kazano, obećanje Uzvišenog Allaha je nešto što se ne mijenja i što ne može biti drugačije. On je to u stanju i zbog toga Uzvišeni kaže: **"Mi smo doista kadri to**

učiniti." Imam Ahmed od Ibn-Abbasa prenosi: /198/ "Između nas ustao je Božiji Poslanik, s.a.v.s., propovijedajući: 'Pred Uzvišenim Allahom vi ćete biti okupljeni - goli, bos, i neosunećeni. **'Onako kako smo prvi put iz ništa stvorili tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti - to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri to učiniti.'**" Hadis navode Buharija i Muslim u svojim "Sahihima" prema riječima Šubeta.

وَلَقَدْ كُنَّا فِي الزُّبُورِ مِنَ الَّذِينَ كَرَّانَ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ
الضَّالِّحُونَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ فِي هَذَا بَلَاءًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٦﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ
إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾

"Mi smo u Zeburu, poslije Opomene, napisali da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti."
105. "U ovom je doista obavještenje za ljude koji budu Allahu robovali", /106./ "a Tebe smo samo kao milost svjetovima poslali." /107/

Uzvišeni obavještava o sreći koju je predodredio za Svoje dobre robove i na ovom i na budućem svijetu, te Zemlju, koju im je u naslijedstvo dao, shodno Allahovim riječima:

"Allah obećava da će oni među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi." /24:55/ Nadalje, Uzvišeni govori da je ovo zapisano u Knjigama i da će se to neizostavno desiti, zbog čega Allah veli:

"Mi smo u Zeburu, poslije Opomene, napisali." Pod pojmom "Zebur" misli se na Knjige koje su objavljene poslanicima, a "Zebur" je također ime knjige koja je objavljena Davudu, a.s., Pod pojmom "Zikr" ovdje se misli na Glavnu Knjigu (Ummul-kitab) u kojoj je Allah propisao šta će se desiti sve do Sudnjeg dana. Znači da je Uzvišeni Allah propisao u Tavratu, Indžilu i Kur'anu, te u suhufima koji su objavljeni svim Božijim poslanicima nakon Majke Knjiga (Ummul-kitab)

"...da će Zemlju Moji čestiti robovi naslijediti" iz svih naroda koji su u Uzvišenog Allaha vjerovali. Allah je njima zagarantovao sreću, slavu, vladavinu, trijumf i da pravično i istinski narodima na Zemlji upravljaju na ovom svijetu. Što se tiče ahireta, dat će im da Zemlju zamijene Džennetom i onome što je u Džennetu, a što oko vidjelo nije, uho čulo, te što čovjeku pored postojećih blagodati uopće ne može na um pasti.

Govor Uzvišenog: **"u ovome je doista obavještenje za ljude koji budu Allahu robovali."** Tj. u Kur'anu je pouka od koristi, a ona je dostatna narodu koji Allaha obožava na način kako im

je On to propisao. Oni su ti čija je pokornost prema Allahu prevladala u odnosu na pokornost prema šejtanu i strastima. Riječi Uzvišenog: **"A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali."** Uzvišeni ističe da je Muhameda, s.a.v.s., milošću svjetovima učinio, tj. da ga je poslao svima njima iz Milosti, pa onaj koji ovu Milost prihvata i na toj blagodati zahvalan bude, na oba će svijeta sretan biti.

Ko tu Milost odbije, na oba svijeta propao je, kako to Uzvišeni veli.

"Zar ne vidiš one koji su umjesto zahvalnosti Allahu na blagodatima, nezahvalnošću uzvratili i narod svoj u Kuću propasti doveli, u Džehennem, u kome će gorjeti, a užasno je on prebivalište." /14:28, 29/

U svom "Sahihu" Muslim od Ebu-Hurejrea prenosi: /199/ "Rečeno je: "O Božiji Poslanice, prokuni mušrike na što je on odgovorio: "Nisam poslan da proklinjem, nego sam poslan milosti radi." Imam Ahmed prenosi od Selmana, koji kaže da je Božiji Poslanik državši govor kazao: /200/ "Kojeg god čovjeka da sam izgrdio u svojoj srdžbi ili ga, pak, kaznio, pa ja sam samo čovjek od Ademovih potomaka, rasrdim se kao što se i vi rasrdite. Allah me je poslao kao milost svjetovima i na Danu sudnjem ću od Allaha tražiti milost." Koja je to milost koja bi trebala doprijeti do onoga koji je niječe? Odgovor koji prenosi Ebu-Džafer bin Džerir od Ibn-Abbasa povodom riječi Uzvišenog:

"A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali", Onome koji u Allaha i Sudnji dan vjeruje, njemu je milost i na ovom i na budućem svijetu propisana, a onaj ko u Allaha i Poslanika ne vjeruje, netragom će od poniženja i stradanja, koja ranije narode zadesiše, nestati.

قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ
فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٨﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنِ أَدْرَىٰ
أَقْرَبُ أَمْ يَبْعِدُ مَا تُوْعَدُونَ ﴿١٠٩﴾ إِنَّهُ يُعَلِّمُ الْبُحْرَ مِنْ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ
مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾ وَإِنِ أَدْرَىٰ لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَنَعَ إِلَيَّ الْجَيْنِ ﴿١١١﴾ قُلْ رَبِّ
أَحْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

"Reci: 'Meni se objavljuje da je vaš Bog - Jedan Bog, pa samo Njemu budite predani!'" /108/ "A ako se oni okrenu, ti reci: 'Ja sam vas sve, bez razlike, opomenuo, a ne znam da li je blizu ili daleko Ono čime vam se prijeti!"; 109. "On zna glasno izgovorene riječi, zna i ono što krijete", /110/ "a ja ne znam da nije to vama iskušenje, i pružanje uživanja još za izvjesno vrijeme." /111/"Gospodaru moj, presudi onako kako su zaslužili!", reče on, "A Gospodar naš Svemilosni jeste Onaj kod

Kojega treba tražiti pomoć protiv onoga što vi iznosite." /112/

Uzvišeni svom Poslaniku, neka je na njega salavat i mir, naređuje da mušricima dostavi:

"Meni se objavljuje da je vaš Bog - Jedan Bog, pa samo Njemu budite predani." Tj. budite oni koji će to slijediti, predani i Njemu pokorni biti.

"A ako se oni okrenu", tj. ono čemu si ih zvao napuste, ***"Ti reci: 'Ja sam vas sve, bez razlike, opomenuo.'" Tj.*** podučavao sam vas da ću ja s vaše strane biti iskušavan kao i vi s moje strane, da sam ja čist od vas kao i vi od mene, shodno riječima Uzvišenog:

"I ako te oni budu u laž utjerivali, ti reci: 'Meni - moja, a vama - vaša djela. Vi nećete odgovarati za ono što ja radim, a ja neću odgovarati za ono što vi radite.'" /10:41/

"Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkazi ugovor." /8:58/ Tj. neka i ti znaš, a i oni, podjednako o otkazivanju ugovora, što je slučaj i u ovom ajetu:

"I ako oni leđa okrenu, ti reci: 'Ja sam vas sve, bez razlike, opomenuo.'" Tj. zar vas nisam podučio da ja neću odgovarati za ono što vi uradite, niti vi za ono što ja uradim, jer sam to znao.

"A ne znam da li je blizu ili daleko Ono čime vam se prijeti." Tj. to će se neminovno dogoditi, a koliko je to blizu ili daleko, ja to ne znam.

"On zna glasno izgovorene riječi, zna i ono što krijete." Tj. On zna sve stvari iz gajba i zna ono što Njegovi robovi javno iznose, kao i ono što kriju, bilo to malo ili veliko, Allah će ih adekvatno nagraditi. Riječi Uzvišenog:

"A ja ne znam da nije to vama iskušenje, i pružanje uživanja još za izvjesno vrijeme." Ibn-Džerir rekao je: "Možda je odlaganje, udaljavanje toga od vas samo vama iskušenje i uživanje do roka određenog."

"Gospodaru moj, presudi onako kako su zaslužili", reče on, "a Gospodar naš Svemilosni jeste Onaj od Kojega treba tražiti pomoć protiv onoga što vi iznosite." Tj. postavi granicu između nas i naroda koji niječe Istinu, a Allah je Taj od Kojeg vi pomoći trebate tražiti, zbog onog što govorite i laži koje iznosite pripisujući Mu druga, te stga što druga božanstva obožavate mimo Allaha. Nema boga osim Allaha, niti gospodara mimo Njega.

Ovo je kraj tumačenja sure

"EL - ENBIJA' ", "VJEROVJESNICI".

Neka je na njih spas, a Allahu pripada hvala i zahvala.